

Så blev inklusionen en realitet – uddannelserne i folketingsåret 2011-2012

Af Signe Holm-Larsen

Indhold

Forsøg og dispensationer i rigt mål	170
Fra specialundervisning til inklusion	178
”De frie skoler sætter selv dagsordenen”	182
Taxameter- og selvstyring i gymnasiet	185
Praktikpladsmangel og AMU-fusk	189
Læreruddannelsen bliver lettere at ændre fremover	193
Universiteterne – stigende ansøgertal i en krisetid	197
Øvrige forslag m.v. 2011-12	202

Året var præget af, at folketingsvalget blev udskrevet så sent, at den afgående borgerlige regering nåede at fremsætte et finanslovsforslag for 2012 sidst i august 2011.¹ Men så kom folketingsvalget 15. september 2011, der efter næsten tre ugers intensive forhandlinger om et regeringsgrundlag den 3. oktober resulterede i dannelsen af en S-R-SF-regering under ledelse af Helle Thorning-Schmidt (S) som statsminister og med Christine Antorini (S) i spidsen for et Børne- og Undervisningsministerium, og Morten Østergaard (RV) for et udvidet Videnskabsministerium, nu benævnt Ministeriet for Forskning, Innovation og Videregående Uddannelser, i daglig tale Uddannelsesministeriet.² Men her trekvart år

¹ Finanslovsforslaget 2012; børsen.dk af 24.8.2011. Forslaget havde følgende hovedpunkter: Et løft på sundhedsområdet på 1½-2 mia. kr. årligt, en såkaldt BoligJobplan som en midlertidig forsøgsordning med fradrag for serviceydelser i hjemmet, flere midler til forskning og ungdomsuddannelser og til realisering af folkeskoleudspillet Faglighed og frihed.

² Christine Antorini, f. 23.5.1965, cand.comm. i offentlig forvaltning fra RUC 1994 og stud.scient. pol. ved Aarhus Universitet 1985-87. Medlem af Folketinget for SF i 1998-99, medlem af S fra 1999 og folketingsmedlem for dette parti fra 2005, hvor hun bl.a. har været partiets uddannelsesordfører. 2011 børne- og undervisningsminister i S-SF-R-regeringen. Morten Østergaard, f. 17.6.1976, cand.scient.pol. fra Aarhus Universitet, medlem af Folketinget for RV fra 2005, næstformand for partiet 2002-2005 og for folketingsgruppen fra 2007, medlem af gruppeledelsen fra 2006 og næstformand; har bl.a. beklædt ordførerposter for integration og arbejdsmarked og var 2009-11 finansordfører.

senere må man sige, at der er mere, der forener, end der adskiller den førte uddannelsespolitik i den gamle og den nye regering.

Begge ministerier fik omlagt deres områder: Børne- og Undervisningsministeriet fik tilført 0-6-årsområdet fra Socialministeriet, mens alle korte og mellem lange uddannelser, herunder læreruddannelsen og pædagoguddannelsen med 150 medarbejdere, blev overført til Uddannelsesministeriet. Den nye områdefordeling med alle undervisningsopgaver af børn og unge og alle videregående uddannelser samt forskningen samlet i to samarbejdende ministerier fik hurtigt det folkelige prædikat ”fra ble til ph.d.” Den nye struktur kan ses som et opgør med spor tilbage fra den tid, hvor småbørnsinstitutioner var en socialforanstaltning og hed asyler, og hvor lærerseminariernes primære rekrutteringsgrundlag var ”manden fra ploven”. Strukturen kræver et velfungerende samarbejde mellem de to ministerier ”på langs”, så der ikke opstår overgangsproblemer fra ungdomsuddannelserne til de videregående uddannelser, men det var de to ministre ved ordningens præsentation helt enige om ikke var et problem. Christine Antorini er den første socialdemokrat på undervisningsministerposten i tre årtier siden Dorte Bennedsen.³ Ved skiftedagen på ministerposten fra Troels Lund Poulsen (V), der fik lidt over et halvt år på posten, meddelte hun bl.a., at selvom 95 procent-målsætningen for ungdomsuddannelserne blev fastholdt, og ”selvom 13 års undervisningspligt er en socialdemokratisk mærkesag, vil det ikke blive realiseret i denne omgang – også selvom det kunne være en fristende genvej”.⁴ Morten Østergaard fik en mere indflydelsesrig plads i regeringen end sin forgænger Charlotte Sahl-Madsen (K), idet han blev medlem af både regeringens koordinationsudvalg og økonomiudvalg.⁵

Folkeskolens forligskreds, der i den borgerlige regeringstid var tiltrådt af Dansk Folkeparti og Socialdemokraterne, fik igen de Radikale med ved forligsbordet efter ni år i kulden, selvom partiet måtte sluge flere kameler for at kunne være med på holdet, ikke mindst de nationale test.⁶ Som følge af regeringsdannelsen kom også SF med i forligskredsen.

³ Dorte Bennedsen var undervisningsminister 1979-82 i Anker Jørgensens 3.-5. periode.

⁴ Folkeskolen.dk 3.10.2011.

⁵ Koordinationsudvalget, der træffer beslutning om overordnede politiske sager, herunder regeringens lovforslag, er et fast udvalg, der består af statsministeren (formand), økonomi- og indenrigsministeren, udenrigsministeren, finansministeren, justitsministeren, ministeren for forskning, innovation og videregående uddannelser og skatteministeren; øvrige ministre deltager ved sager fra eget ministerområde. Departementscheferne fra Statsministeriet, Økonomi- og Indenrigsministeriet og Finansministeriet er ligeledes faste mødedeltagere og udgør det forberedende koordinationsudvalg.

⁶ Folkeskolen.dk 22.2.2012.

Udvalgssammensætning 2011-12

Med baggrund i overflytning af lærer- og pædagoguddannelsen til Uddannelsesministeriet bringes i år en oversigt over sammensætningen i begge de for undervisningsområdet relevante udvalg. Medlemstallet er som i de fleste andre af Folketingets stående udvalg blevet udvidet fra de sædvanlige 17 medlemmer til 29, men til gengæld uden suppleanter. Begge udvalg er præget af mange nye ansigter, ikke alene på grund af udvidelsen, men også fordi en tredjedel af de 15 medlemmer af sidste års uddannelsesudvalg ikke blev genvalgt, deriblandt den tidligere formand Charlotte Dyremose (K) Nanna Westerby (SF), Marlene Harpsøe (DF) samt Per Bisgaard og Troels Christensen (begge V).⁷ Oversigten viser dels udvalgenes sammensætning ved folketingsårets start 4. oktober 2011, dels de få udskiftninger i årets løb.

Børne- og Undervisningsudvalget:

1	Ane Halsboe-Larsen	
2	Annette Lind	
3	Karin Gaardsted	
4	Kirsten Brosbøl	
5	Orla Hav – <i>formand</i>	
6	Rasmus Horn Langhoff	
7	Troels Ravn	
8	Lotte Rod – <i>næstformand</i>	(RV)
9	Jeppe Mikkelsen	(RV)
10	Marlene B. Lorentzen/Hans Vestager	(RV)
11	Lisbeth Bech Poulsen	(SF)
12	Annette Vilhelmsen	(SF)
13	Rosa Lund	(EL)
14	Lars Dohn	(EL)
15	Henning Hyllested	(EL)
16	Karen Ellemann	(V)
17	Peter Juel Jensen	(V)
18	Esben Lunde Larsen	(V)
19	Sophie Løhde/Louise Schack Elholm	(V)
20	Anni Matthiesen	(V)
21	Tina Nedergaard	(V)
22	Ulla Tørnæs	(V)
23	Alex Ahrendtsen	(DF)
24	Dennis Flydtkjær	(DF)
25	Marie Krarup	(DF)
26	Martin Henriksen	(DF)
27	Merete Riisager	(LA)
28	Mette Bock	(LA)
29	Mai Henriksen	(KF)

Uddannelsesudvalget

(S)	<i>(Udvalget for Forskning, Innovation og Videregående Uddannelser):</i>	
(S)	1 Kirsten Brosbøl	(S)
(S)	2 Magnus Heunicke	(S)
(S)	3 Mette Reissmann	(S)
(S)	4 Rasmus Prehn – <i>formand</i>	(S)
(S)	5 Simon Kollerup	(S)
(S)	6 Sophie Hæstorp Andersen	(S)
(S)	7 Trine Bramsen	(S)
(RV)	8 Sofie Carsten Nielsen	(RV)
(RV)	9 Marlene B. Lorentzen /Hans Vestager	(RV)
(RV)	10 Andreas Steenberg	(RV)
(SF)	11 Jonas Dahl	(SF)
(SF)	12 Pernille Vigsø Bagge	(SF)
(SF)	13 Annette Vilhelmsen	(SF)
(EL)	14 Pernille Skipper	(EL)
(EL)	15 Stine Maiken Brix/Rosa Lund	(EL)
(V)	16 Bertel Haarder	(V)
(V)	17 Birthe Rønn Hornbech	(V)
(V)	18 Michael Aastrup Jensen	(V)
(V)	/Karen Ellemann	(V)
(V)	19 Esben Lunde Larsen – <i>næstformand</i>	(V)
(V)	20 Tina Nedergaard	(V)
(V)	21 Mads Rørvig	(V)
(V)	22 Kristian Jensen	(V)
(DF)	23 Jens Henrik Thulesen Dahl	(DF)
(DF)	24 Marie Krarup	(DF)
(DF)	25 Alex Ahrendtsen	(DF)
(DF)	26 Hans Kristian Skibby	(DF)
(LA)	27 Merete Riisager	(LA)
(LA)	28 Mette Bock	(LA)
(KF)	29 Brian Mikkelsen/Mai Henriksen	(KF)

⁷ Altinget 21.9.2011.

Lovkataloget indgår som regel i statsministerens åbningstale den første tirsdag i oktober, men det blev denne gang først offentliggjort 29. november 2011. I stedet refererede Helle Thorning-Schmidt i sin åbningstale til regeringsgrundlaget, hvor der bl.a. er fastsat følgende mål: Alle unge skal have en ungdomsuddannelse og mindst 60 procent en videregående uddannelse, en reform af voksen- og efteruddannelsesområdet, modernisering af prøver, eksamen og karakterer og genindførelse af gruppeeksamen. Punkterne blev fulgt op i regeringens finanslovsforslag 2012.⁸

Men ellers har den økonomiske krise sat sit stærke præg også på uddannelsesområdet, bl.a. i form af en budgetlov, som skal sikre balance i de offentlige finanser.⁹ Desuden er der fastsat udgiftslofter for stat, kommuner og regioner for perioden 2014-17, og regeringen kan reducere kommunernes bloktilskud og foretage modregning, hvis rammerne overskrides. Besparelser blev der også hentet på it-området. Således blev der med L 159 indført krav om obligatorisk digital selvbetjening på udvalgte områder, herunder folkeskoleområdet, ved alle henvendelser til det offentlige.¹⁰ Det betyder bl.a., at fra 1. december 2012 skal der benyttes kommunale, digitale ansøgningsskemaer ved indskrivning i skole og optagelse i SFO.

⁸ Regeringsgrundlaget 2011 med titlen ”Et Danmark der står sammen” er offentliggjort oktober 2011 og kan findes i sin fulde udstrækning på Statsministeriets hjemmeside: http://www.stm.dk/publikationer/reggrund05/Nye_maal_sammenf.pdf, hvor uddannelsesområdet er beskrevet side 15-21. L 1 Forslag til finanslov for finansåret 2012 blev vedtaget med 109 stemmer for forslaget (V, S, DF, RV, SF, EL, KF) 5 stemmer imod forslaget (LA) 0 stemmer hverken for eller imod forslaget. Fremsættelse af lovforslag: 12.10.2011.

1. behandling af lovforslag: 10.11.2011.

2. behandling af lovforslag: 22.11.2011.

3. behandling af lovforslag: 20.1.2012.

Lov nr.1 af 23.1.2012.

Se også Pressemeldelse fra Ministeriet for Børn og Undervisning 3.11.2011 og opdateret 4.11.2011. Finanslovsforslaget findes på Finansministeriets hjemmeside <http://www.fm.dk/Nyheder/Pressemeldelser/2011/11/20111103%20Ansvar%20og%20handling.aspx>.

⁹ L 174 Forslag til budgetlov. Vedtaget med 83 stemmer for forslaget (V, S, RV, SF, KF) 26 stemmer imod forslaget (DF, EL, LA) 0 stemmer hverken for eller imod forslaget.

Fremsættelse af lovforslag: 25.4.2012.

1. behandling af lovforslag: 8.5.2012.

2. behandling af lovforslag: 8.6.2012.

3. behandling af lovforslag: 12.6.2012.

Lov nr.547 af 18.6.2012.

Se også Folkeskolen.dk 27.3.2012.

¹⁰ L 159 Forslag til lov om ændring af lov om Det Centrale Personregister, lov om dag-, fritids- og klubtilbud m.v. til børn og unge, lov om folkeskolen og sundhedsloven. (Overgang til obligatorisk digital selvbetjening for borgere, for så vidt angår anmeldelse af flytning, ansøgning om plads i dagtilbud, indskrivning i folkeskole og skolefritidsordning samt ansøgning om sundhedskort og EU-sygesikringskort). Vedtaget med 100 stemmer (V, S, DF, RV, SF, LA, KF) mod 8 (EL). Fremsættelse af lovforslag: 13.4.2012.

1. behandling af lovforslag: 26.4.2012.

2. og 3. behandling af lovforslag: 6.6.2012.

Lov nr.558 af 18.6.2012.

Under udvalgsbehandlingen blev der åbnet en lille kattelerm for kommunerne til at give dispensation fra digital selvbetjening i helt ekstraordinære tilfælde. Krav om digital kommunikation kom med L 128 også til det gymnasiale område, idet både ansøgninger om specialpædagogisk støtte og afgørelser, meddelelser m.v. om ansøgningen fremtidigt skal ske digitalt.¹¹ Og på professionshøjskoleområdet blev der med L 97 indført obligatorisk digital kommunikation ved optagesesansøgninger til de videregående uddannelser via den koordinerede tilmelding.¹² Ved 1. behandlingen henledte Jens Henrik Thulesen Dahl (DF) opmærksomheden på betydningen af driftssikkerheden, og det kunne alle være enige om, men hverken under udvalgsbehandlingen eller i andre faser blev noget ændret.

Trepartsforhandlingerne i foråret 2012 brød relativt hurtigt sammen.¹³ Formand for DM Ingrid Stage fandt det ”meget ærgerligt, at forhandlingerne brød sammen” og beklagede ”de håndfaste krav til et større arbejdsudbud”. Stefan Hermann, rektor på Professionshøjskolen Metropol, tog i en kronik ved det nye skoleårs begyndelse udgangspunkt i de skibbrudne forhandlinger og mente, at ”parterne ligger i en benlås af gamle systemer og logikker, der spærrer for et løft af ikke mindst uddannelsesområdet”.¹⁴ Han placerede samtidig ansvaret for, hvad han benævnte ”Tællelighedens regime”, hos ”ikke alene meget stærke fagforeninger ... men så sandelig også institutionsledelser, KL og Finansministeriet og ressortministerierne”, og han advarede mod en fordybet kløft, hvor ”dekobling bliver normen”, og efterlyste ”en New Deal, hvor alle parter deltager i kamelslugningen”.

Regeringsskiftet forsinkede frikommuneprocessen, men med vedtagelsen af L 168 umiddelbart før folketingsårets udløb kan de ni frikommuner Fredensborg, Fredericia, Gentofte, Gladsaxe, Odense, Odsherred, Vejle, Vesthimmerland og Vi-

¹¹ L 128 Forslag til lov om ændring af lov om institutioner for almen- og gymnasiale uddannelser og almen voksenuddannelse m.v., lov om institutioner for erhvervsrettet uddannelse og lov om specialpædagogisk støtte ved videregående uddannelser. (Digital kommunikation i sager om specialpædagogisk støtte). Enstemmigt vedtaget med 111 stemmer for forslaget (V, S, DF, RV, SF, EL, LA, KF).

Fremsættelse af lovforslag: 28.3.2012.

1. behandling af lovforslag: 19.4.2012.

2. behandling af lovforslag: 22.5.2012.

3. behandling af lovforslag: 29.5.2012.

Lov nr. 514 af 4.6.2012.

¹² L 97 Forslag til lov om ændring af lov om adgangsregulering ved videregående uddannelser. (Obligatorisk digital kommunikation ved ansøgning om optagelse på videregående uddannelser og adgang til delegation af kompetence). Enstemmigt vedtaget med 110 stemmer for forslaget (V, S, DF, RV, SF, EL, LA, KF).

Fremsættelse af lovforslag: 29.2.2012.

1. behandling af lovforslag: 22.3.2012.

2. behandling af lovforslag: 22.5.2012.

3. behandling af lovforslag: 24.5.2012.

Lov nr. 560 af 18.6.2012.

¹³ Dm.dk 12.6.2012.

¹⁴ Kronik i Politiken 15.8.2012, 2. sektion s. 7.

borg kommuner nu indtil 31. december 2015 gennemføre forsøg med ændret tilrettelæggelse af kommunale opgaveløsninger.¹⁵ Forslaget blev fremsat af økonomi- og indenrigsminister Margrethe Vestager (RV). Ved 1. behandlingen fandt Jacob Jensen (V) anledning til at erindre om, at det var den tidligere regerings forslag, mens Morten Marinus (DF) mente, at Dansk Folkeparti også havde en aktie i forslaget, idet han samtidig beklagede, at der var blevet ”sorteret op til en tredjedel af de forslag og ønsker, der er kommet fra de her ni frikommuner, fra, og efter den frasortering kan man måske tale om, at det kun er halvfrie kommuner”. Lars Dohn (EL) fandt det uheldigt at åbne for forsøg med at dispensere fra uddannelseskravet i folkeskoleloven, ”samtidig med at der er 3.000 arbejdsløse lærere”. Ministeren svarede hertil, at dispensationer alene blev givet efter pædagogiske begrundelser. Udvalgsbehandlingen medførte ikke afgørende ændringer.

Et af den nye regerings lovede tiltag var genindførelse af gruppeprøver og gruppeeksamen på alle uddannelsesniveauer – efter syv års forbud – med virkning fra sommereksamen 2013, hvad der blot krævede ændringer på bekendtgørelsesniveau. Bedømmelsen skal dog fortsat være individuel.¹⁶ Samtidig samles eksamensreglerne for de videregående uddannelser.

¹⁵ Lov nr. 550, der er et led i udmøntningen af regeringsgrundlaget ”Et Danmark, der står sammen” fra oktober 2011, trådte i kraft 1.7.2012, og forsøg skal være iværksat senest 31.12.2013. Ansøgningerne gælder bl.a. opbrud af årgange, så der kan dannes klasser på tværs heraf, øget holddannelse og fritagelse fra elevtalsloftet. Samtidig har den såkaldte udfordringsret fra 2009 bevirket, at mere end halvdelen af landets skoler allerede er i gang med et eller flere forsøg om bl.a. elevplaner, kvalitetsrapporter, holddannelse, klassesdannelse, aldersintegreret undervisning og fælles ledelse af skoler. L 168 Forslag til lov om frikommuner blev vedtaget med 94 stemmer for forslaget (V, S, DF, RV, SF, LA) 13 stemmer imod forslaget; (EL, KF) 0 stemmer hverken for eller imod forslaget. Fremsættelse af lovforslag: 25.4.2012.

1. behandling af lovforslag: 10.5.2012.

2. behandling af lovforslag: 7.6.2012.

3. behandling af lovforslag: 12.6.2012.

Lov nr. 550 af 18.6.2012.

Frikommuneprojektets indhold og forudsætninger er nøjere beskrevet i Uddannelseshistorie 2011 s. 133-135. Se også Danskekommuner.dk 6.10. og 20.10. 2011 samt Folkeskolen.dk 8.2., 13.2. og 17.2.2012.

¹⁶ Bestemmelserne om gruppeprøver er gennemført sommeren 2012. Efter den borgerlige regerings afskaffelse af gruppeprøver i 2005 har oppositionen, herunder også Socialdemokraterne, gentagne gange fremsat forslag til folketingsbeslutning om en genindførelse, bl.a. i folketingssamlingerne 2006-07, 2007-08 og 2008-09, men uden at flertal kunne opnås. Genindførelsen, der gælder fra skole-/studieårets start efteråret 2012, er udmøntet i bekendtgørelse nr. 756 af 2.7.2012 om folkeskolens afsluttende prøver, bekendtgørelse nr. 862 af 16.8.2012 om prøver og eksamen i de almene og studieforberedende ungdoms- og voksenuddannelser (eksamensbekendtgørelsen), bekendtgørelse nr. 863 af 16.8.2012 om prøver og eksamen i grundlæggende erhvervsrettede uddannelser, på professionsuddannelsesniveau ved bekendtgørelse nr. 714 af 27. juni 2012 om prøver og eksamen i erhvervsrettede videregående uddannelser og for de lange videregående uddannelser ved bekendtgørelse nr. 857 af 1. juli 2010 om eksamen og censur ved universitetsuddannelser (eksamensbekendtgørelsen). Se også Uddannelsesministeriets pressemeddelelser 23.12.2011 og 29.3.2012 samt Nyhedsbrev fra Ministeriet for Børn og Undervisning 23.12.2011.

En anden mærkesag blev gennemført ultrahurtigt efter regeringens tiltræden – 10. og 20. oktober 2011 for henholdsvis folkeskolen og gymnasiet – idet ranglisterne over skolernes karaktergennemsnit blev fjernet fra Ministeriet for Børn og Undervisnings hjemmeside; oplysninger om de enkelte skolers karaktergennemsnit ved afgangsprøven er dog bibeholdt.¹⁷ Børne- og undervisningsminister Christine Antorini betegnede ranglisterne som ”en udhængning af skolerne”, men de findes dog stadig, nemlig på partiet Venstres hjemmeside, som har anbragt dem her i protest mod ministerens beslutning.¹⁸

Så blev alle former for skoler med L 186 om røgfri miljøer totalt røgfri fra 15. august 2012. Sagen er omtalt her, fordi sådanne oplysninger – på linje med spanskrørets afskaffelse – erfaringsmæssigt er noget, man senere vil vende tilbage til med spørgsmålet om, hvornår var det nu, det var, at skolerne blev røgfrie?¹⁹ Loven indebærer, at det nu er forbudt at ryge på uddannelsessteder af enhver art både indendørs og udendørs og både for børn og voksne. Allerede ved 1. behandlingen gjorde oppositionen opmærksom på, at man fandt lovforslaget formynderisk og ikke kunne støtte det, så forslaget blev vedtaget alene med regeringens og EL's stemmer.

Året bragte også med L 108 et nyt offentligt analyse- og forskningsinstitut under Økonomi- og Indenrigsministeriet: Det Nationale Analyse- og Forskningsinstitut for Kommuner og Regioner.²⁰ Det er etableret pr. 1. juli 2012 ved sammenlægning af Anvendt KommunalForskning (AKF), Dansk Sundhedsinstitut (DSI) og Det Kommunale og Regionale Evalueringsinstitut (KREVI) som en uafhængig statslig institution, der skal udarbejde og formidle anvendelsesorienteret og praksisnær forskning på kommunernes og regionernes ansvarsområder og rådgive offentlige myndigheder.

¹⁷ Undervisningsministeriets pressemeddelelser af 10. og 20.10.2011.

¹⁸ Dansk Kommuner.dk 10.10.2011.

¹⁹ L 186 Forslag til lov om ændring af lov om røgfri miljøer. (Udvidelse af lovens anvendelsesområde, skærpe af lovens straffebestemmelser m.v.). Vedtaget med 54 stemmer for forslaget (S, RV, SF, EL) 48 stemmer imod forslaget (V, DF, LA, KF) 0 stemmer hverken for eller imod forslaget
Fremsættelse af lovforslag: 9.5.2012.
1. behandling af lovforslag: 15.5.2012.
2. behandling af lovforslag: 11.6.2012.
3. behandling af lovforslag: 13.6.2012.
Lov nr.607 af 18.6.2012.
Se også Folkeskolen.dk 23.4.2012.

²⁰ L 108 Forslag til lov om et analyse- og forskningsinstitut for kommuner og regioner. Vedtaget med 63 stemmer for forslaget (S, RV, SF, EL, LA) 0 stemmer imod forslaget 45 stemmer hverken for eller imod forslaget (V, DF, KF).
Fremsættelse af lovforslag: 14.3.2012.
1. behandling af lovforslag: 22.3.2012.
2. behandling af lovforslag: 10.5.2012.
3. behandling af lovforslag: 22.5.2012.
Lov nr. 549 af 18.6.2012.

Forældrerådgivningens fremtid er sikret.²¹ Fremover skal Forældrerådgivningen ikke længere bygge sin virksomhed på etårige tilskud. Christine Antorini begrundede beslutningen med, at ”Forældrerådgivningen er et trygt sted, hvor forældre til børn, der har vanskeligheder i skolen, kan henvende sig, hvis forældrene ikke synes, skolen eller kommunen lytter ... Folkeskolen bygger på dialog mellem forældre og skole, og Forældrerådgivningen kan spille en vigtig rolle som brobygger.” Benedikte Ask Skotte, formand for Skole og Forældre, glædede sig over, at ”det nu er lykkedes at sikre, at Forældrerådgivningens vigtige arbejde kan videreføres. Det er en god dag for landets forældre.” Videreførelsen af Forældrerådgivningen er ikke mindst vigtig set i relation til de netop indførte begrænsninger i Klagenævnets virksomhed, jf. s. 205-206.

Så fik Danmark med L 188 om ikke en børneombudsmand, så dog et børnekontor under Ombudsmanden, finansieret af satspuljemidler – noget, som Norge har haft siden 1981, mens Sverige har haft en børneombudsmand siden 1993.²² Samtidig blev ombudsmandens embedsperiode begrænset til ti år. Lovforslaget var en udmøntning af regeringsgrundlaget og byggede på en anbefaling fra FN's Børnekomité i 2011 om at sikre en instans med tilstrækkelige ressourcer til at overvåge børns rettigheder og med kompetence til at behandle individuelle klager. Lovændringen omfatter også de frie skoler, som var noget forundrede over, at de ikke var på høringslisten, men som altså svarede alligevel. I hørings-svarene – et samlet svar fra Dansk Friskoleforening, Danmarks Privatskoleforening, Private Gymnasier og Studenterkurser, Lilleskolerne, De Kristne Friskoler og Deutscher Schul- und Sprachverein samt et fra Efterskoleforeningen – gjorde de bl.a. opmærksom på, at de fandt det bekymrende, at lovforslaget kunne medføre en begrænsning i forældreretten til at drive frie skoler, men det satte ingen spor i Folketingets behandling.

Igen i år er der sket betydelige ændringer og reduktioner i ministeriernes organisation – så mange, at kun hovedtræk skal nævnes her. Den nye departe-

²¹ Pressemeldelse fra Ministeriet for Børn og Undervisning 12.3.2012. Forældrerådgivningen, oprettet i 2006, er en uvildig rådgivning, som rådgiver forældre, hvis børn oplever vanskeligheder i skolen, samt øvrige parter omkring skolen. Rådgivningen er oprettet og drives af Skole og Forældre, landsorganisationen for forældre i folkeskolen.

²² L 188 Forslag til lov om ændring af lov om Folketingets Ombudsmand (Fastsættelse af embedsperiode for Folketingets ombudsmand, mulighed for fravigelse af reglerne om fratræden, pension og eftervederlag ved aftale med Folketingets ombudsmand og oprettelse af et børnekontor hos Folketingets Ombudsmand). Lovforslaget var fremsat efter indstilling fra Folketingets Retsudvalg (Mogens Lykketoft (S), Bertel Haarder (V), Søren Espersen (DF), Marianne Jelved (RV), Holger K. Nielsen (SF)). Enstemmigt vedtaget med 105 stemmer for forslaget (V, S, DF, RV, SF, EL, LA, KF) 8 stemmer imod forslaget (EL) 0 stemmer hverken for eller imod forslaget.

Fremsættelse af lovforslag: 11.5.2012.

1. behandling af lovforslag: 25.5.2012.

2. behandling af lovforslag: 11.6.2012.

3. behandling af lovforslag: 13.6.2012.

Lov nr. 568 af 18.6.2012.

mentschef Jesper Fisker iværksatte 1. januar 2012 en rokade i Ministeriet for Børn og Undervisning, men allerede 1. maj 2012 kom den næste, hvor Kvalitets- og Tilsynsstyrelsen blev organiseret i tre centre:²³ Center for Kvalitetstilsyn og Regulering, Center for Kvalitetsudvikling, Prøver og Eksamen samt Økonomisk-Administrativt Center. Det betød bl.a. et farvel til Susanne Gruno efter 37 år i ministeriet, heraf knap 15 år som den stærke 2' er, ingen turde undvære.²⁴ Også Martin Isenbecker, hidtidig afdelingschef for Børn og Grundskole, forlod sin post, idet han pr. 1. juni 2012 blev ny forbundsdirektør i BUPL; ny afdelingsleder blev Arne Eggert pr. 1. juli 2012.²⁵ I UNI•C, der fortsat er en styrelse under Ministeriet for Børn og Undervisning, blev 1. maj 2012 fem divisioner samlet til tre afdelinger, og cirka 40 stillinger blev nedlagt.²⁶ Endelig har Danmarks Evaluering sinstitut (EVA) fået ny bestyrelsesformand, nemlig professor ved det Juridiske Fakultet på KU Linda Nielsen.²⁷ Valget blev begrundet i ”hendes viden og ledelseserfaring inden for uddannelsesområdet og omfattende erfaring med bestyrelsesarbejde”.

Hvad er så kommet med og hvad ikke fra regeringsgrundlaget? En del forhold er taget op. Mange af dem har dog det til fælles, at de er udformet i den tidligere regerings tid, og de er stort set alle blevet realiseret som planlagt. Set udefra kan det alt i alt se ud, som om regeringen på uddannelsesområdet ikke har hastværk med at fastlægge en anden kurs end den tidligere regerings, hverken med hensyn til mål eller midler. Det skyldes måske, at Socialdemokraterne har været forligspartner i hele perioden 2001-11 med alt, hvad den har bragt på folkeskoleområdet af nationale mål og obligatoriske nationale test og afgangsprøver. Der må altså ny evidens på banen, hvis ministeren ikke vil anklages for forligsbrud. En evt.

²³ Undervisningsministeriets pressemeddelelse af 4.10.2011 og 12.10.2011 og pressemeddelelse fra Ministeriet for Børn og Undervisning 1.5.2012.samt nyhedsbreve fra Ministeriet for Børn og Undervisning 15.12.2011, 5.1. og 1.2.2012. I kølvandet på regeringsskiftet overgik departementschef Sophus Garfiel 4. oktober 2011 til Økonomi- og Indenrigsministeriet og blev i Ministeriet for Børn og Undervisning fra 1. november 2011 afløst af Jesper Fisker, født 1960, cand.scient.pol og ph.d. i offentlig forvaltning. JF kom fra en stilling som departementschef i Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse og har tidligere bl.a. været departementschef i Socialministeriet, administrerende direktør i Sundhedsstyrelsen, administrerende direktør i Sundheds- og Omsorgs afdelingen i Københavns Kommune, kommunaldirektør i Hillerød Kommune og socialdirektør i Brøndby Kommune. Se også Uddannelseshistorie 2011 s. 133.

²⁴ Susanne Gruno var leder af Afdelingen for Uddannelsesanalyse og Tværgående projekter.

²⁵ Undervisningsministeriet.dk 20.6.2012. Arne Eggert er 37 år, cand.scient.pol.; fra 2001 fuldmægtig i Undervisningsministeriet, 2002-06 direktionssekretær i Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling og ministersekretær i Undervisningsministeriet, 2006 chefkonsulent i ministersekretariatet og fra september 2007 kontorchef i Minister- og Ledelsessekretariatet (tidligere Ledelsessekretariatet i Departementschefens Sekretariat).

²⁶ Nyhedsbrev fra Ministeriet for Børn og Undervisning 1.3.2012.

²⁷ Nyhedsbrev fra Ministeriet for Børn og Undervisning 7.3.2012. Linda Nielsen er præsident for Kræftens Bekæmpelse, vicepræsident i EU's etikkomité, EGE, tidligere rektor for Københavns Universitet og har bl.a. også været formand for Det Ethiske Råd og Øresund Science Region.

tilbagerulning af den tidligere regerings dybtgående ændringer må formentlig vente – spørgsmålet er, hvor meget tid regeringen har at handle i.

Forsøg og dispensationer i rigt mål

Folkeskolen blev atter i år en politisk kampplads. Ordvalget var lidt ændret, men der var nogenlunde samme afstand mellem retorikken og skolernes virkelighed som under den tidligere regering. Regeringens initiativer på folkeskoleområdet – som nævnt forberedt af den tidligere regering og for de flestes vedkommende med baggrund i kommunernes økonomiaftale for 2011 – er realiseret, herunder stadfæstelsen af frit skolevalg og inklusion af specialundervisningselever i den almindelige undervisning. Fokus har klart været rettet mod det sidste, jf. s. 205-208, men herudover er det, der har fyldt i skolernes hverdag, skolesammenlægninger, høje klassekvotienter, lærerfyringer og sygefravær.

Blandt årets ændringer var permanentgørelsen af det frie skolevalg ved L 131. Det blev indført i 2005, i første omgang for en treårig forsøgsperiode, men efter to treårige forsøgsperioder med tilhørende evalueringer skulle det altså være!²⁸ Den nye regering havde her mulighed for at gøre op med et af den borgerlige regerings mange tiltag – RV og SF stemte i 2005 imod – men det benyttede man sig altså ikke af. Ny var dog den tilføjelse, at kommunalbestyrelsen i ganske særlige tilfælde kan suspendere det frie skolevalg for at beskytte særligt sårbare klasser eller klassetrin begrundet i, at en skoleleder skal kunne værne om fællesskabet, som forældrene skal kunne beskytte eget barn. Vedtagelsen fandt sted på trods af, at OECD havde advaret medlemslandene imod frit skolevalg med henvisning til bl.a. svenske erfaringer.²⁹ Ved 1. behandlingen redegjorde Lotte Rod (RV) for, hvorfor hendes parti havde skiftet holdning, mens Merete Riisager (LA) meddelte, at hun på sit partis vegne ville ”gøre op med detailregulering på skoleområdet”, og at hendes parti derfor ville fremsætte to beslutningsforslag om henholdsvis afskaffelse af de obligatoriske elevplaner (B 61) og udskolingskoler på de frie

²⁸ L 131 Forslag til lov om ændring af lov om folkeskolen. (Justering af frit skolevalg over kommunegrænser m.v.). Vedtaget med 103 stemmer for forslaget (V, S, DF, RV, SF, LA, KF) 8 stemmer imod forslaget (EL) 0 stemmer hverken for eller imod forslaget.

Fremsættelse af lovforslag: 28.3.2012.

1. behandling af lovforslag: 19.4.2012.

2. behandling af lovforslag: 22.5.2012.

3. behandling af lovforslag: 29.5.2012.

Lov nr. 511 af 4.6.2012.

Se også Uddannelseshistorie 2005 s. 120-121 og Uddannelseshistorie 2008 s. 184.

²⁹ OECD's rapport 9.2.2012 "Equity and Quality in Education: Supporting Disadvantaged Students and Schools" og Skolverkets rapport fra 2009 "Vad påvirker resultatet i svensk grundskole?"; Folkeskolen.dk 21.2. og 26.4.2012 samt pressemeddelelse fra Ministeriet for Børn og Undervisning 21.2.2012.

skolers område (B 48).³⁰ Under udvalgsbehandlingen blev det alene til en enkelt formel ændring, og Enhedslistens argumentation for, at ”ordningen vil ... være med til at skævvride vores samfund. Særligt i en tid, hvor besparelserne rammer folkeskolerne hårdt, vil skolerne hurtigt blive opdelt i A- og B-skoler”, vandt ikke gehør, så partiet endte som det eneste med at stemme imod forslaget. Bestemmelserne om, at sårbare klasser skal kunne beskyttes, og problemer med såkaldte ”skolezappere” modvirkes, kunne næstformand i Skolelederforeningen Claus Hjortdal se god mening i: ”Det kan vælte en klasse, hvor der er lagt meget ekstra pædagogisk arbejde, hvis der fx kommer en stærkt udadreagerende dreng ind i klassen. Derfor siger vi, at skolelederne skal have mulighed for at give et skriftligt afslag til forvaltningen. Det afslag kan forældrene så klage over.” Den særlige befordringsforpligtelse for handicappede blev opretholdt, dog begrænset til, hvad eleven er visiteret til af bopælskommunen.

Et omdiskuteret emne i det forgangne år har været den annoncerede folkeskolereform, som Christine Antorini flere gange har udtalt sig om. Foreløbig ser det ud til, at en kommende folkeskolereform bl.a. vil fokusere på en styrkelse af dansk og matematik og på klasseledelse.³¹ Med fokus på blot to fag kan reformen blive snævrere end det tidligere regeringsudspil.³² Direktør Jørgen Søndergaard, SFI, formand for VK-regeringens 360 graders-udvalg, fandt det alligevel vigtigt, for ”de 20-25 % af eleverne, der har dårlige færdigheder i dansk og matematik, får også svært ved at få en ungdomsuddannelse og senere et arbejde”, mens Peter Juel Jensen (V) kritiserede regeringen for at være for uambitiøs. Noget tyder på, at forberedelserne til reformen internt i ministeriet allerede er godt i gang, idet der ved offentliggørelsen af økonomiaftalen for 2013, der faldt på plads 10. juni 2012, blev omtalt et katalog med konkrete forslag til friere rammer for kommunerne til lokal prioritering, og at forslagene skulle indgå i reformen.³³ Det katalog har Danmarks Lærerforening fået afslag på at få udleveret, hvad foreningens formand Anders Bondo Christensen fandt så uforståeligt, at han kunne ”næsten få den tanke, at ministeriet godt ved, at afslaget ikke er berettiget, men at det kan bruges til at trække tiden i langdrag”. Forløbet kan bringe mindelser om aktindsigtsforløbet i 2010 ved igangsættelsen af 360-graders eftersynet, hvor dokumenterne først blev frigivet – og med en kraftig forsinkelse – efter at direktøren for Altinget havde henvendt sig til ombudsmanden om sagen.³⁴

³⁰ B 61 Forslag til folketingsbeslutning om afskaffelse af obligatoriske elevplaner. Fremsat 30.3.2012 af Merete Riisager (LA), Simon Emil Ammitzbøll (LA), Mette Bock (LA), Anders Samuelsen (LA), 1. behandlet 27.4.2012 og forkastet ved 2. behandling 8.6.2012 med 13 stemmer for forslaget (EL, LA), 97 stemmer imod forslaget (V, S, DF, RV, SF, KF), 0 stemmer hverken for eller imod forslaget.

³¹ Jyllandsposten 17.2.2012; offentliggjort 15.2.2012.

³² Se Uddannelseshistorie 2011 s. 136-37.

³³ Folkeskolen.dk 27.8.2012.

³⁴ Se Uddannelseshistorie 2010 s. 126-27.

At ministeren i perioden har benyttet sig ganske meget af forsøgsinitiativer, uden at forligskredsen i alle tilfælde har nikket ja, har fået oppositionen til at reagere, og Venstres uddannelsesordfører Karen Ellemann følte sig kaldet til at advare regeringen mod at snige en reform ind ad bagdøren:³⁵ ”Ministeren skal være varsom med at kalde det hele for småjusteringer. For så kan det ende med, at man alligevel får lavet sin egen reform uden om forligskredsen, og dermed bliver der tale om forligsbrud. Vi har en aftale på området, og ministeren kan ikke ændre noget grundlæggende, med mindre det sker i forligskredsen.” Ordførerne forventer et konkret udspil fra ministeren oktober 2012.³⁶ Mai Henriksen (KF) påpegede som finansieringskilde, at lærernes undervisningstid kan sættes op ved en genforhandling af lærernes arbejdstidsaftale.

Christine Antorinis vigtigste modtræk blev ”Ny Nordisk Skole” (NNS).³⁷ Konceptet har angiveligt hentet inspiration mange steder fra, bl.a. ”Early Childhood Education” i Ontario og ”Livslang læring” – i parentes bemærket har det sidstnævnte begreb været i fokus allerede siden UNESCO-konferencen i Montreal i 1960.³⁸ Efter regeringsskiftet blev alle skolens parter indbudt til drøftelser af ”en ny start for folkeskolen” og til et ”reelt partnerskab”.³⁹ Temamøderne, der havde til formål at samle inspiration og viden til regeringens forventede udspil til folkeskolereform, omhandlede bl.a. inklusion, øget faglighed i undervisningen og overgangen fra folkeskole til ungdomsuddannelse. Ved Sorø-mødet 7.-9. august 2012 blev der vedtaget et såkaldt manifest om NNS. Karen Jespersen og Ralf Pittelkow, redaktører for *Den korte Avis*, sendte ved mødets åbning denne hilsen med på vejen:⁴⁰ ”Der er en grel kontrast mellem ministerens vidtløftige ord og virkeligheden i uddannelsessystemet ... Vi skal gå vores egen nordiske vej, lyder budskabet... Pædagoger, lærere og ledere skal inspireres til faglighed og fællesskab. Her synes alle forhåndenværende floskler i uddannelsesdebatten at være blevet smidt i en stor blender, der så er gået amok ... På restaurant Noma serverer de levende rejer. I Undervisningsministeriet serverer de døde floskler.” Casper Strunge Andersen, folketingskandidat for de Konservative, fulgte op efter mødet:

³⁵ Se Uddannelseshistorie 2011 s. 136-37.

³⁶ Folkeskolen nr. 15 s. 6-7, august 2012.

³⁷ Se Ny Nordisk Skoles hjemmeside <http://www.nynordiskskole.dk/Ny-Nordisk-Skole>. Partnerskabets møder er gennemført 7. marts, 13. april og 10. maj 2012. Parterne er KL, Børne- og Kulturchefforeningen, Skolelederforeningen, Danmarks Lærerforening, BUPL, Skole og Forældre samt Danske Skoleelever. Drøftelserne er foregået i en såkaldt dialoggruppe, der som henholdsvis formand og næstformand havde Lars Goldschmidt, direktør i Dansk Industri, og næstformand i Danmarks Lærerforening Dorte Lange.

³⁸ Se O. Korsgaard (1999): Kundskabskapløbet. Uddannelse i videnssamfundet s. 163, og nyhedsbrev 8.3.2012 og pressemeddelelse 30.3.2012 fra Ministeriet for Børn og Undervisning.

³⁹ Folkeskolen nr. 24, 13.10.2011, s. 7.

⁴⁰ Den korte avis 7.8.2012; se http://denkorteavis.dk/2012/kritik-af-antorini/?utm_medium=newsletter_ubivox&utm_source=20120807_DEN%20KORTE%20AVIS%207august%202012&utm_campaign=DEN%20KORTE%20AVIS%207.august%202012.

”Sorø-møde endte som forventet med varm luft”,⁴¹ Formanden for Danmarks Privatskoleforening Kurt Ernst kommenterede i foreningens skriftlige beretning for 2012, at det måske alligevel efter ti år med kold luft er værd at prøve den varme. Således betegnede lektor ved DPU Steen Nepper Larsen NNS som ”en tynd kop te” og sagde bl.a.: ”Tidligere har de uddannelsespolitiske buzzwords heddet ‘kvalitet’ (Bertel Haarder i 1980’erne), ‘værdier’ (Margrethe Vestager i 1990’erne), ‘kompetencer’ (bl.a. Ulla Tørnæs i det nye årtusinde), og så begyndte alle at tale om ‘kreativitet’ og nu senest ‘innovation’.⁴² Ingen af disse efterhånden noget vitaminfattige ord er gået helt i glemmebogen; men nu indgår de i en stor sammenkogt ret under overskriften Ny Nordisk Skole.” Ministeren følger september-oktober 2012 projektet, der omfatter hele 0-18 års området, op med et roadshow til skoler, dagtilbud og uddannelsesinstitutioner m.v. Det er samtidig værd at hæfte sig ved, at Danmarks Lærerforening stadig er medspillere, endda uanset rumlerierne om, at den forventede reform skal finansieres ved genforhandling af arbejdstidsaftalerne i A08. Hvis projektet skal lykkes for ministeren, må også KL gå positivt ind i en dialog om A08.

Centraliseringsbølgens skolesammenlægninger fortsætter, modellen med overbygningsskoler breder sig, og kommunerne henter store besparelser på at effektivisere skoleområdet.⁴³ Ved begyndelsen af skoleåret 2011-12 var der 1.352 folkeskoler, men en opgørelse af nedlæggelser og sammenlægninger i 2012 viste, at 41 skoler er besluttet nedlagt, 120 skoler slået sammen med en eller flere naboskoler til i alt 50 skoler med afdelinger på flere matrikler, og 16 skoler har fået fælles ledelse med en naboskole, mens fire nye skoler bygges som erstatning for lukkede skoler. Tendensen med at sammenlægge skoler og bevare de oprindelige matrikler som afdelinger var ifølge Anders Balle, formand for Skolelederforeningen, ikke ønskværdig: ”Nogle gange virker det til at være nemmere for politikerne kun at spare på ledelsen. Vi ser kommuner skære 20-30, ja, op til 50 procent på ledelsen”. Top 10 over sammenlægninger siden kommunalreformen er Holbæk, hvor 21 skoler lægges sammen til otte, Haderslev med 20 skoler der samles til ni, Hjørring, der går fra 15 skoler til fem, Skive med 14 skoler, der samles til seks, Vordingborg, hvor 13 skoler sammenlægges til fem, Bornholm og Lolland med hver 13 skoler, der samles til fire, København, hvor 12 skoler samles til seks samt Helsingør og Tønder med hver 12 skoler, der bliver til fire. I Glostrup Kommune, der har ca. 21.000 borgere, har man sammenlagt kommunens fire skole til én skole, idet kommunens hidtidige fire folkeskoler, Nordvangskolen med Ejbyskolen som anneksskole, Skovvangskolen, Søndervangskolen og Vestervang-

⁴¹ Den korte avis 12.8.2012.

⁴² Kronik i Information 20.8.2012.

⁴³ Undersøgelsen er udført af fagbladet Folkeskolen ved et rundspørge til Danmarks Lærerforenings kredse. Fagbladet Folkeskolen nr. 24, 13.10.2011, s. 10-13, samt Folkeskolen.dk 30.11.2011, 12.1.2012 og 22.3.2012.

skolen pr. 1. august 2012 er blevet til én skole, Glostrup Skole. Hertil kommer så kommunens 10. klassecenter. Samtidig er de fire skoledistrikter blevet samlet til ét distrikt.⁴⁴ Men hvad er egentlig de ledelsesstrategiske mål med de mange skolefusioner? Er det alene besparelser, eller er det f.eks. skolechefstillingen, som man er i gang med at flytte fra forvaltningen ud på skolerne som en slags ekstern superskoleleder? Og hvor går grænsen for sammenlægningsbestræbelserne? Den netop afgåede sekretariatsleder i Skole og Forældre Niels-Christian Andersen har påpeget endnu en konsekvens af skolesammenlægningerne, nemlig at skolebestyrelserne på trods af uændrede formelle kompetencer gennem hans 14-årige funktionsperiode er svagere stillet i dag, især fordi skolesammenlægninger betyder én bestyrelse for hver sammenlagt skole og bortfald af skolebestyrelserne ved de tidligere selvstændige skoler – en ret god parallel til, hvad der er sket på professionshøjskoleområdet.⁴⁵ Man kunne ønske sig, at der til grund for sammenlægningsbeslutninger lå ikke kun økonomisk-praktiske, men også indholdsmæssige overvejelser.

Også spørgsmålet om klassekvotienter har været et af årets varme besparelsetemaer. Det giver sig selv, at større skoler har bedre mulighed for at danne store klasser. Klassekvotienten er højest i hovedstadsområdet og i større byer, mens de frie skoler fortsat har en meget lavere klassekvotient, nemlig 17,3 elever per klasse. 83 folkeskoler har i skrivende stund opnået dispensation fra folkeskolelovens elevtalsloft på 28 elever pr. klasse; heraf er 16 givet af den nuværende regering, ni af dem i forbindelse med frikommuneforsøg, også selvom S og SF gik til valg på max. 24 elever i klasserne. Klassekvotienten i folkeskolen, der var lavest i skoleåret 1987-88 med 18,1, har siden 1999-2000 været over 19 og fra 2005-06 over 20. Sidste år var klassekvotienten 20,3 og i dette skoleår 20,9 – en betydelig stigning på bare ét år og en klar følge af skolesammenlægningerne. Hertil kommer, at til trods for den stigende klassekvotient er der gennem de sidste fire år sket et fald i antal planlagte undervisningstimer i folkeskolens normalklasser, selvom det dog stadig ligger over minimumstimetallet.⁴⁶ På tilsvarende vis er antallet af lærerstillinger i folkeskolen i perioden 2009-12, hvor elevtallet er faldet med cirka to procent, beskåret med ca. 4.300 stillinger svarende til cirka otte procent, mens de samlede udgifter til undervisningen i folkeskolen i samme perio-

⁴⁴ Se kommunens hjemmeside <http://www.glostrup.dk/For-borgere/Boern-og-unge/Folkeskoler.aspx> og annoncen på <http://www.skolelederne.org/component/jbjobs/guest/detailjob/56-3%20ledere%20til%20den%20nye%20Glostrup%20Skole>.

⁴⁵ Skolebørn nr. 6 2012 s. 18. Ny sekretariatsleder pr. 1.7.2012 er cand.mag. i filosofi og samfundsfag Morten Kruse, der er tidligere projektchef i Børns Vilkår og før det uddannelsesleder på UCC samt pædagogisk-administrativ leder på Krogerup Højskole.

⁴⁶ Se opgørelsen ”Folkeskolens planlagte undervisningstimal – perioden 2009/10-2011/12”. Uvm.dk 23.6.2012 og pressemeddelelse fra Ministeriet for Børn og Undervisning 28.6.2012. Se UNI-C’s notat <http://www.uvm.dk/Service/Statistik/Statistik-om-folkeskolen-og-frie-skoler/Statistik-om-elever-i-folkeskolen-og-frie-skoler/Statistik-om-undervisningstimal-i-folkeskolen>.

de er reduceret med 2,5 mia. kr. (cirka seks procent i faste priser).⁴⁷ Der er noget, der ikke rimer!

De nationale test er et ømt punkt internt i regeringen, idet både RV og SF gennem årene tit og ofte har tilkendegivet, at man var imod, mens S var en del af folkeskredsen ved deres indførelse.⁴⁸ Der sker derfor ikke ændringer på dette punkt før evalueringen i 2013.⁴⁹ Noget tyder således på, at der er sket en stiltfærdig holdningsændring til brug af test som værktøj til at måle undervisningseffekt – helt uanset at der også i år var fejl i testene, denne gang i den frivillige prøve i dansk læsning for skoleelever i 8. og 4. klasse med i alt 17.000 elever, hvor det adaptive princip svigtede.⁵⁰

I 2009 og i 2011 var der også fejl i de digitale afgangsprøver i biologi og geografi. Det har fået Kvalitets- og Tilsynsstyrelsen til at genindføre forcenstur – en handling, der nok kan få forfatteren som tidligere ansat i folkeskolens prøveafdeling til at glippe med øjnene.⁵¹ Forcensuren fungerede indtil indførelsen af folkeskolens afgangsprøver efter 1975-loven som – hvad nogle så som en stabiliserende og andre som en nivellerende – ventil til at korrigere forskelle i opgavernes sværhedsgrad og fejl m.v. I stedet indførtes fra 1977 evalueringsmøder, som mere fokuserede på opgavernes validitet end på at nå frem til en karaktermæssig normalfordeling, og som fremmede bestræbelserne for en mere målrelateret karaktergivning. Resultatet var til gengæld større udsving fra år til år i karakterfordelingen på landsplan med efterfølgende politiske debatter om karaktergivningens troværdighed til følge. Det er værd at følge konsekvenserne med opmærksomhed: Vi er måske atter på vej tilbage mod normfordelt karaktergivning?

Endnu en tradition, som den nye regering har videreført fra den foregående, er brugen af forsøg og puljestyring som et bevidst styringsredskab. Der er puljer til fremme af bl.a. faglig læsning, inklusion og it og til modvirkning af fravær mv. Til læseprojektet er der således årligt afsat 14 mio. i 2012-14 og 11 mio. i 2015 og frem, mens der til it er givet i alt 500 mio.⁵² Fraværspuljen på 7 mio. kr. blev ud-

⁴⁷ Fra Danmarks Lærerforenings kongres 12.-13.9.2012.

⁴⁸ Se bl.a. Uddannelseshistorie 2011 s. 132.

⁴⁹ Der var tilbud på evalueringen af de nationale test fra fire forskellige firmaer og konsortier ved fristens udløb 3. september 2012, nemlig fra Brøndum & Fliess i konsortium med analysefirmaet Epinion, fra Cepra (nationalt videncenter for evaluering) på UCN sammen med BD Consulting og Aalborg Universitet, fra konsulentfirmaet Damvad med EVA som underleverandør og fra konsulentfirmaet Rambøll. Ministeriet skal herefter vurdere og vælge tilbud, som ikke må overstige 3 mio. kr. Evalueringen skal dokumentere, om indførelsen af testene har medvirket til at højne evalueringskulturen i den danske folkeskole og derigennem elevernes faglige niveau.

⁵⁰ Politiken.dk 9.11.2011.

⁵¹ Folkeskolen.dk 20.2.2012. Se mere om forcenstur i ”At fastholde niveauet – skoler, eksaminer, censur og karaktergivning 1964-2010” s. 408-413; i Realskolen gennem 200 år – kundskaber og erhvervsforberedelse. Danmarks Privatskoleforening 2010.

⁵² Nyheder fra Ministeriet for Børn og Undervisning 23.1.2012 og pressemeddelelser fra Ministeriet for Børn og Undervisning 8.2., 30.3., 9.5. og 14.6.2012. Af rapportens konklusioner kan nævnes, at hyppigst er fravær på grund af sygdom med 3,7 % svarende til knap otte dage i løbet af et

løst af en UNI•C-rapport, der viste, at folkeskoleelever i skoleåret 2010-11 gennemsnitligt var fraværende seks procent af undervisningstiden svarende til 12 skoledage. Puljer kan i sig selv være berettigede nok; det problematiske består i, at de gives i begrænsede perioder, og at de opnåede resultater ikke altid kan videreføres. I sin velkomst på Skolelederforeningens årsmøde 29. marts 2012 understregede børne- og unge-borgmester Anne Vang fra Københavns Kommune således betydningen af, at iværksatte tiltag har varig karakter, og hun tog direkte afstand fra puljestyringen med det argument, at de mange ansøgninger dræner medarbejdere for kræfter, der kan bruges mere hensigtsmæssigt i selve den basisydelse, puljerne har til formål at fremme. Og KL var enig. Organisationen har klart udtrykt sin modvilje mod ”pulje-bureaukratiet”, hvor så mange penge fordeles via puljer, at 64 procent af kommunerne i dag har ansat flere medarbejdere til at skrive ansøgninger end for fire år siden, også fordi det påvirker kommunernes prioritering af aktiviteterne.⁵³ Puljernes grundlæggende dilemma er dog ikke uoverskueligheden og det komplicerede regelsæt, men det samfundsmæssige ressourcespild, mente KL’s næstformand Erik Fabrin, som fandt det ”latterligt, at halvdelen af den makroøkonomiske pulje bliver brugt til bureaukrati og ikke til det, puljens midler egentlig var tiltænkt”, og han foretrak, at puljemidler i stedet indgår i det kommunale bloktilskud. Men fra centralt hold opgiver man næppe så let de styringsmuligheder, der er indbygget i puljestyringsprincippet.

Blandt den nye regerings første handlinger var også at lempe bestemmelserne om dansk statsborgerskab, så det nu kan udløses af en bestået folkeskolens afgangsprøve. Dansk statsborgerskab kan herefter tildeles ved ”Folkeskolens afsluttende prøve 9. eller 10. klasse med et karaktergennemsnit på mindst 6 (efter 13-skalaen) eller 02 (efter 7-trins-skalaen) i danskdisciplinerne bortset fra orden”.⁵⁴ Ændringen vakte en vis skepsis i Danmarks Lærerforening, hvor næstformand Dorte Lange fandt det problematisk, at afgangsprøven har afgørende betydning for nogle elever og ikke for andre, idet hun anså det for uheldigt, at folkeskolens afgangsprøve skulle være ”en eksamen, man kan bestå eller ikke bestå”.

Endelig har Ministeriet for Børn og Undervisning medio januar 2012 offentliggjort en evaluering af 19 skolers forsøg med at slå fagene sløjde og håndarbejde sammen i det nye fag håndværk og design; da materialet imidlertid blev skønnet

år, mens 1,5 % svarende til tre dage skyldes fravær med skolelederens tilladelse. Ulovligt fravær (pjæk), der udgør 0,9 % svarende til knap to dage, er er hyppigst blandt elever af anden etnisk herkomst, men ellers næsten ens for elever i 1.-6. klasse, hvorefter det stiger i takt med klassetrinnet til at omfatte knap halvdelen af alle elever på 10. klassetrin.

⁵³ Momentum 14.5.2012. Undersøgelsen, der fokuserer på kommunaldirektørers erfaringer med og holdninger til brug af puljer og fonde, er gennemført i perioden 21.3.-16.4.2012 med en svarprocent på 62 %.

⁵⁴ Ændringen kunne gennemføres administrativt, idet den juridisk blot bestod i en justering af bilag 3 om ”fornøden dokumentation for en ansøgers danskundskaber” i det tidligere Integrationsministeriums cirkulære nr. 61 af 22.9.2008 om naturalisation. Folkeskolen.dk 3.10.2011.

lige spinkelt nok, fortsættes forsøget i det kommende skoleår, denne gang med fokus på håndværksmæssige kompetencer og designprocesser.⁵⁵ Christine Antorini fastslog imidlertid på sommermødet på Bornholm juni 2012, at ”Håndværk og design vil blive et nyt fag i folkeskolen”; og det bliver måske også et prøvfag, for ”der skal være prøveformer, hvor man også kan lave et produkt. Der skal være et praktisk spor, der kører hele vejen op – også i 7., 8. og 9. klasse”. Så banen er klargjort til et opgør med endnu en traditionsbestemt fagopdeling.

Summen af strukturomlægninger, lærerfyringer og besparelser må i det forløbne år formentlig have fået mange skoleledere på landets folkeskoler til at opleve dels et stærkt pres, dels at stå i et loyalitetsdilemma, jf. Anders Balles udsagn om, at ”vi kunne i det hele taget godt tænke os en folkeskole, som i højere grad er frisat fra stramme regler, og hvor detailstyring byttes ud med tillid”.⁵⁶ Når man som skoleleder ved, at ens skole står for at skulle nedlægges eller fusionere, har man brug for sagligt at kunne argumentere for og imod ændringer i den kommunale skolestruktur, også selvom man er personligt involveret. Ikke alene er det etisk vanskeligt at gå imod kommunens fællesskabskoncept, men der foreligger også et konkurrenceaspekt både i forhold til kommunens andre folkeskoler, fx i form af særlige profolfag og talentklasser, og i forhold til privatskolerne. Ikke nogen let håndterbar situation!

Som ikke involveret iagttagere kan man spørge sig selv, om kommunerne gennem de hyppigt tilbagevendende sparerunder er ved at forskertse deres driftsherrens ansvar for folkeskolen. Liberal Alliance foreslog under efterårets valgkamp at gøre folkeskolerne selvejende, og forslaget havde umiddelbart medvind i begge sider af folketingsalen, så der var flertal for forsøg med selvejende folkeskoler i stil med gymnasierne.⁵⁷ Christine Antorini refererede bl.a. til de selvejende non-profit-daginstitutioner, som er underlagt samme overordnede rammer som de kommunale, men hvor det er den forældrevalgte bestyrelse, der driver institutionen og har personaleansvaret. Efter valget har der været tavshed om sagen, og måske mener den nye minister, at forsøg må kunne gennemføres som led i frikommuneforsøget. Men det kræver, at der er en kommune, som selv synes, at det kunne være en god idé at fraskrive sig sine folkeskoler – og det er der vist nok ingen, som endnu har syntes! Den seneste halve snes års forringelser af folkeskolen gør det imidlertid oplagt at overveje, om folkeskolerne i praksis efterhånden ville være bedre stillet som selvejende institutioner. Måske er enhedsskolen ved at være skolehistorie, og folkeskolens traditionsbestemte funktion som national smeltedigel er måske ikke mere hverken aktuel eller interessant? Og dog – i en globaliseret verden har man netop brug for at kunne kommunikere med mange

⁵⁵ Folkeskolen.dk 13.1.2012 og 15.6. samt pressemeddelelse fra Ministeriet for Børn og Undervisning 2.5.2012.

⁵⁶ ”Første lektion”, annoncetillæg til Politiken Øst og Jyllandsposten Vest 13.8.2012, forordet s. 2.

⁵⁷ Folkeskolen.dk 31.8.2011.

mennesker med mange forskellige forudsætninger og kunne styre komplicerede projekter resultatrigt igennem. Netop det, som en mangfoldig og stærk folkeskole vil kunne give. Det er på tide at give folkeskolen både lidt økonomisk medvind og mere handlefrihed!

Fra specialundervisning til inklusion

At der måtte ændres på rammerne for specialundervisningen, kommer næppe bag på nogen skolefolk, der har fulgt udgifternes himmelfart. Nu er inklusionen så en realitet.⁵⁸ Og den må forventes at få dybtgående konsekvenser for folkeskolens dagligdag. Fra 1. august 2012 skal elever, der hidtil har fået såkaldt almindelig specialundervisning, nemlig inkluderes i den almindelige undervisning. Specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand omfatter herefter alene, hvad der tidligere blev benævnt ”vidtgående specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand”, dvs. støtte til elever i specialklasser og specialskoler og med støtte i mindst ni undervisningstimer ugentligt. Lovforslagets høringsfase gav stor respons og bevirkede bl.a., at der blev åbnet for, at skolens leder kan indhente en pædagogisk-psykologisk vurdering af børn med støtte i mindre end ni undervisningstimer ugentligt, men der blev ikke indført særlige bestemmelser for børn med diagnoser.⁵⁹ Loven, hvis primære formål angiveligt er at begrænse udgifterne til specialundervisning, har også en ideologisk vinkling, idet man ønsker færre elever ekskluderet fra klassens fællesskab, jf. forligsteksten ”Styrket inklusion i folkeskolen efter høringen” som bl.a. nævner, at kommunerne ”forventes at prioritere frigivne ressourcer fra specialundervisningsområdet til øget inklusion i folkeskolen samt til en generel styrkelse af den almindelige undervisning for at skabe pædagogiske miljøer, hvor flere børn deltager i klassefællesskabet og styrkes fagligt” – en smuk forventning!

Klagenævnet for Vidtgående Specialundervisning fik samtidig forkortet sit navn, da der ikke mere er noget, der hedder vidtgående specialundervisning, og

⁵⁸ L 103 Forslag til lov om ændring af lov om folkeskolen, lov om friskoler og private grundskoler m.v. og lov om folkehøjskoler, efterskoler, husholdningsskoler og håndarbejdsskoler (frie kostskoler). (Inklusion af elever med særlige behov i den almindelige undervisning og tilpasning af klagereglerne til en mere inkluderende folkeskole m.v.). Vedtaget med 101 stemmer for forslaget (V, S, DF, RV, SE, LA, KF) 8 stemmer imod forslaget (EL) 0 stemmer hverken for eller imod forslaget.

Fremsættelse af lovforslag: 29.2.2012.

1. behandling af lovforslag: 23.3.2012.

2. behandling af lovforslag: 19.4.2012.

3. behandling af lovforslag: 24.4.2012.

Lov nr. 379 af 28.4.2012.

⁵⁹ Lovforslaget om inklusion blev den 9. december 2011 sendt i høring hos 36 myndigheder og organisationer m.v. Af de 36 hørte myndigheder og organisationer m.v. afgav 23 høringssvar inden fristens udløb den 5. januar 2012 kl. 12.00. Herudover har 4 organisationer uopfordret afgivet en udtalelse om lovforslaget inden høringsfristens udløb; kilde: høringsnotatet til L 103.

begrænset sin kompetence. Nævnet kan herefter kun ændre en kommunalbestyrelses afgørelse om et undervisningstilbud i folkeskolen til specialklasse eller specialskole, hvis vægtige faglige grunde taler for det, og altså ikke mere henviser en elev til en bestemt specialklasse eller -skole. Desuden er antallet af nævnsmedlemmer nedsat fra seks til fem, idet Danske Regioners repræsentant er udgået. Ved lovforslagets 1. behandling var økonomien selvsagt i centrum, men kritik blev alene fremført af Lars Dohn (EL), der rettede fokus mod, ”at en meget stor del af lærerne ikke føler sig parate til at gennemføre inklusionsprocessen”. Ministeren fastholdt imidlertid, at man med inklusionen ”både kan få en bedre undervisning af de elever, som har brug for særlig støtte, og at den undervisning forhåbentlig også bliver til gavn for hele klassen”. Heller ikke hun kunne dog give økonomiske garantier, så selvom det er understreget i bemærkningerne, at det fortsat er kommunernes ansvar at give alle børn i folkeskolen et fyldestgørende undervisningstilbud i overensstemmelse med folkeskolens formålsparagraf, giver det måske alligevel ikke den mest overbevisende sikkerhed for, at pengene i dette tilfælde følger barnet?

Af mere administrativ art var L 152, som hjemler ekstern delegation af sekretariatsfunktionerne for Klagenævnet for Specialundervisning fra Ministeriet for Børn og Undervisning til Ankestyrelsen, som allerede er klageinstans i forbindelse med sager om fripladstilskud, søskendetilskud, VEU-godtgørelse og sociale specialtilbud under serviceloven.⁶⁰ Forslaget ændrer sekretariatsfunktionens placering, men ikke klagenævnets tilgang til sagerne. Denne gang valgte også Enhedslisten at stemme for.

Samtidig blev regionernes administration forenklet ved L 102, som forenkler arbejdet med regionsrådet og kommunalbestyrelsernes årlige aftaler om de regionale undervisningstilbud.⁶¹ Altså endnu et decentraliseringstiltag, hvor en række beslutningskompetencer overføres fra regionsrådene til kommunalbesty-

⁶⁰ L 152 Forslag til lov om ændring af lov om folkeskolen. (Sekretariatsbetjening af Klagenævnet for Specialundervisning m.v.) Enstemmigt vedtaget med 110 stemmer for forslaget (V, S, DF, RV, SF, EL, LA, KF).

Fremsættelse af lovforslag: 11.4.2012.

1. behandling af lovforslag: 19.4.2012.

2. behandling af lovforslag: 22.5.2012.

3. behandling af lovforslag: 29.5.2012.

Lov nr. 512 af 4.6.2012.

⁶¹ L 102 Forslag til lov om ændring af lov om folkeskolen og lov om specialundervisning for voksne (Forenkling af rammeaftaler m.v. for de regionale undervisningstilbud). Vedtaget med 101 stemmer for forslaget (V, S, DF, RV, SF, LA, KF) 8 stemmer imod forslaget (EL) 0 stemmer hverken for eller imod forslaget.

Fremsættelse af lovforslag: 29.2.2012.

1. behandling af lovforslag: 23.3.2012.

2. behandling af lovforslag: 19.4.2012.

3. behandling af lovforslag: 24.4.2012.

Lov nr. 378 af 28.4.2012.

relserne i regionen. Ved den ret ukomplicerede 1. behandling af forslaget var Enhedslisten også her det eneste kritiske parti, idet Lars Dohn (EL) mente, at man skulle afvente evalueringen af strukturreformen, før man ændrede på snitfladen mellem regioner og kommuner.

Endnu et led i inklusionsbuketten var L 129, der gav ministerbemyndigelse til at fastsætte regler om, at bopælskommunen skal godkende specialundervisningstilbud til henviste børn i dagbehandlingstilbud eller anbringelsessteder.⁶² Heller ikke her ville Lars Dohn (EL) være med på grund af bekymring for, ”at det vil blive økonomien og en bestemt politisk dagsorden, der afgør, hvilke tilbud børn og unge ender med at modtage, og det er ikke en risiko, vi ønsker at medvirke til.” Der er med inklusionsændringerne således alt i alt sket en ikke ubetydelig reduktion af regionsrådenes kompetence på specialundervisningsområdet.

Den økonomiske side af sagen er yderligere understreget i økonomiaftalen for 2013, hvor det bl.a. er nævnt, at andelen af inkluderede elever skal stige fra nu 94,4 procent til 96,0 procent i 2015.⁶³ Det kan til sammenligning nævnes, at i skoleåret 2008-09 var andelen af ikke-inkluderede elever 8,4 procent. I forhold her-til skal omfanget altså mere end halveres inden 2015 – og hvor realistisk er så lige det? Inklusionsindsatsen skal følges via en årlig afrapportering fra 10-12 udvalgte kommuner. Til implementeringen er afsat 7 mio. kr. til to kampagner. Den ene gennemføres af Skole og Forældre i samarbejde med Det Centrale Handicapråd og retter sig mod landets skolebestyrelser. Den anden gennemføres af Danske Handicaporganisationer, og her er hovedsigtet forældre til børn i specialundervisningen. Der er tillige afsat 10 mio. kr. til udvikling af it for elever med særlige behov, 6 mio. kr. årligt til et ressourcecenter for specialundervisning og inklusion og 60 mio. kr. i 2012-15 til etablering af et rådgivningsteam om implementering på dagtilbuds-, skole- og fritidstilbudsområdet.⁶⁴

Bevillingerne fra centralt hold står i stærk kontrast til kommunernes aktuelle økonomiske situation. Danmarks Lærerforening har igennem sin tillidsrepræsentantkreds undersøgt, i hvilket omfang kommunerne i praksis har brugt inklusionsloven til besparelser, og er nået frem til, at støttemulighederne for elever med særlige behov i normalklasserne på mere end hver tredje skole forringes i det kommende skoleår, idet der efter sommerferien vil være mindst 24 elever i 38

⁶² L 129 Forslag til lov om ændring af lov om folkeskolen. (Godkendelse af specialundervisning i dagbehandlingstilbud og anbringelsessteder m.v.). Vedtaget med 103 stemmer for forslaget (V, S, DF, RV, SF, LA, KF) 8 stemmer imod forslaget (EL) 0 stemmer hverken for eller imod forslaget. Fremsættelse af lovforslag: 28.3.2012.

1. behandling af lovforslag: 19.4.2012.

2. behandling af lovforslag: 22.5.2012.

3. behandling af lovforslag: 29.5.2012.

Lov nr. 513 af 4.6.2012.

⁶³ Folkeskolen.dk 10.6.2012.

⁶⁴ Pressemeddelelse fra Ministeriet for Børn og Undervisning 15.8.2012.

procent af klasserne.⁶⁵ Samtidig bliver det stadig tydeligere, at forældre i praksis ikke vil acceptere flere urolige elever i deres eget barns klasse.⁶⁶ En undersøgelse foretaget af Mandag Morgen og TrygFonden viser således, at syv ud af ti forældre ikke vil acceptere, hvis der kommer to-tre flere elever ind i deres børns klasse med adfærds- eller trivselsproblemer, og områdechef i TrygFonden Ulrik Kampmann opfordrede politikerne til at tage forældrenes skepsis alvorligt: ”Det brede spektrum af forældre ser med stor bekymring på at få flere ind i klassen med adfærdsvanskeligheder, fordi de vægter sociale spilleregler og børnenes trivsel højt”. Så det er nok under alle omstændigheder en illusion at tro, at alt lykkes fra dag 1.

Et af svarene på inklusionsudfordringen bliver formentlig øget brug af holddannelse. Den første principielle sag er opstået ved, at Dueholmskolen i Morsø Kommune foråret 2012 har søgt og fået tilladelse til at holddele i matematik, engelsk og tysk, dog således at indplaceringen af den enkelte elev ikke er fastlåst for hele skoleåret.⁶⁷ Folkeskolelovens § 25 siger, at holddannelse kan ske inden for eller på tværs af klasser, men tidligst efter skoleårets begyndelse, og den kan til og med 7. klasse trin alene omfatte dele af det enkelte fags stofområder og kun kortere kurser (stk. 4 og 5). Eleverne skal endvidere undervises i deres klasse i den overvejende del af undervisningstiden (stk. 6). Striden står om, hvorvidt ”den overvejende del af undervisningstiden” skal opgøres fag for fag eller ud fra klassens samlede undervisningstid. Sagen blev rejst af Socialdemokratisk Skoleforum over for Christine Antorini, der har udtalt, at ”det er lovligt at dele eleverne efter fagligt niveau i hele fag... Eleverne skal bare gå i en udelt klasse i andre fag, der tilsammen udgør halvdelen af den samlede undervisningstid. Sådan som det eksempelvis sker på Dueholmskolen”. Det svar affødte følgende kommentar fra hovedstyrelsesmedlem i DLF – og socialdemokrat – Niels Christian Sauer: ”Denne her fortolkning af holddelingsreglen åbner for en folkeskole, der er mere delt, end skolen var før 1993”.

Holddeling eller ej – der kan næppe herske tvivl om, at inklusionskonceptet bliver den kommende tids store udfordring for folkeskolen – et paradigmeskift kunne man kalde det. Nok er udgifterne til specialundervisning vokset voldsomt gennem de sidste efterhånden mange år, og Velfærdsdanmark har muligvis skabt nogle forventninger, som samfundet ikke har ressourcer til at finansiere. Spændende bliver det derfor at følge, om de nye bestemmelser kan undgå at skruer skolens undervisnings- og samværsformer tilbage til mere restriktive tilrettelæggelsesformer, som lettere lader sig praktisere inden for en inkluderende folkeskoles rammer.

⁶⁵ Folkeskolen.dk 29.5. og 8.6.2012. Undersøgelsen omfatter tillidsrepræsentanter fra knap 900 skoler rundt om i landet. 36 % svarer, at støttelighederne på deres skole i det kommende skoleår i forhold til skoleåret 2011-12 for elever med særlige behov i normalklasser forringes, 12 % mener, at de forbedres, og 45 % vurderer, at mulighederne for at give elever med særlige behov undervisning uden for normalklassen forringes.

⁶⁶ Politiken 21.6.2012, 1. sektion, s. 1.

⁶⁷ Folkeskolen.dk 10.5.2012.

"De frie skoler sætter selv dagsordenen"

Det var kommentaren fra formanden for Danmark Privatskoleforening Kurt Ernst, da de frie grundskoler ikke var omtalt i regeringsgrundlaget, men han fandt det i øvrigt i god overensstemmelse med de frie skolars frihedstradition og fortsatte: "... og ønsker ingen indskrænkning af frihedsrummet". Han benyttede dog alligevel lejligheden til at "minde de nye regeringspartier om de løfter, der blev givet under valgkampen, ikke mindst løftet om genopretning af koblingsprocenten. Dette løfte regner vi med bliver indfriet i forbindelse med de nye finanslovsforhandlinger".⁶⁸ Men sådan kom det nu ikke til at gå: "Trods intenst benarbejde, som betød, at koblingsprocenten var til debat lige til det sidste, så lykkedes det ikke at få flertallet bag den kommende finanslov til at rulle besparelserne fra den tidligere regering tilbage – sådan som det ellers var lovet fra de forskellige partier op til og efter valget. ØV!".⁶⁹

Bedre held havde efterskolerne, som fik tilbageført elevstøtten til det niveau, den havde før den såkaldte genopretningspakke, som havde reduceret støtten med cirka otte procent i forhold til skoleåret før.⁷⁰ Endvidere blev der gennemført en forhøjelse af støtten til familier med indtægter under 610.000 kr. Man fastholdt dog, at beregningsgrundlaget for elevstøtten tager udgangspunkt i husstandsindkomsten. Dermed blev der ud af de planlagte besparelser på 141 mio. kr. på efterskolerne samlet tilbageført i alt 99 mio. kr. i 2012 og ca. 90 mio. kr. i de efterfølgende år, hvad der på ny bringer et efterskoleophold inden for økonomisk rækkevidde for de fleste forældre. En ændring var nu også nødvendig, for efterskolerne har haft et hårdt år, idet ni (deraf seks almene) af landets 261 efterskoler har måttet dreje nøglen om i første halvår af 2012, mens der kun er åbnet tre nye skoler.⁷¹ Bortset fra Børne- og Undervisningsministeriets tilbagetrækning af tilskud til 13 Tvindskoler i 1996 er der siden 1960 kun lukket i alt 24 efterskoler, dvs. mere end en tredjedel i 2012. De lukkede skoler fordeler sig skævt på de forskellige efterskoleformer, idet andelen af almene efterskoler siden 1970 er faldet fra 94 procent til 54 procent, mens musik- og idrætsefterskolerne vokser sig større og stærkere.

Et af årets store temaer på grundskoleområdet, inklusionslovkomplekset, har også konsekvenser for de frie skoler. Ifølge den bestående ordning skal den almindelige specialundervisning ved frie grundskoler tilgodeses inden for den enkelte skoles driftstilskud, hvor opgaven er sat til ca. 0,1 ugentlig lektion pr. elev på skolen. Herudover kan der til elever med særlige behov søges om yderligere tilskud i Børne- og Undervisningsministeriet, men uanset om det bevilliges eller ej,

⁶⁸ Nyt fra Privatskolerne 4.10.2011. Se også Uddannelseshistorie 2010 s. 143-44.

⁶⁹ Foreningen af Kristne Friskolers nyhedsbrev nr. 8, 2.12.2011.

⁷⁰ <http://www.efterskoleforeningen.dk/Om%20os/Presse/Et%20%C3%A5r%20p%C3%A5%20efterskole.aspx> samt pressemeddelelse fra Ministeriet for Børn og Undervisning 3.11.2011 og Efterskoleforeningens nyhedsbreve nr. 10 og 11 af 7.11. og 12.12.2011.

⁷¹ Frie Skolers Lærerforenings medlemsmagasin 16.8.2012.

skal skolen sørge for den nødvendige støtte til eleven. At det ændrede specialundervisningsbegreb kræver omlægning af tilskudsordningen, har bevirket et års udsættelse for de private skoler, idet der fremsættes lovforslag herom i folketings-samlingen 2012-13 – som det ser ud i skrivende stund med opretholdelse af den økonomiske balance mellem den offentlige og den private skolesektor.

Fri konkurrence mellem private og offentlige skoler var temaet for beslutningsforslaget B 48, der var fremsat af LA og havde til formål at give de frie grundskoler mulighed for at oprette udskolingsskoler med 7.-10. klassetrin.⁷² Ved 1. behandlingen afviste Christine Antorini forslaget massivt og sagde bl.a.: ”I en tid med begrænsede ressourcer bør nye initiativer målrettes folkeskolen. Kræfterne skal efter regeringens mening koncentreres om folkeskolereformen, og overbygningskoler i friskoleregi kan komme til at underminere de udskolingstilbud, der ligger i folkeskolen, og som skal drøftes fremadrettet i forbindelse med en reform af folkeskolen.” På trods af opbakning fra V og KF blev forslaget forkastet. Ingen af de private skoleforeninger reagerede på B 48, idet man var enig i Jeppe Mikkelsens (RV) indlæg under 1. behandlingen, hvor han bl.a. gjorde opmærksom på, at forslaget ikke var et ønske fra sektoren, hvor man allerede havde efterskolerne, og han fremhævede, at ”for det tredje er det simpelt hen et spørgsmål om ... at der er mange af skolerne, der økonomisk har det meget hårdt”. Så han anså det for vigtigere at sikre de nuværende skolars overlevelse end at udvide mulighederne for at oprette nye.

I takt med at folkeskolens trængsler er taget til, er søgningen til de private skoler steget. Ved begyndelsen af skoleåret 2011-12 gik 80 procent af alle elever i folkeskolen, mens 14 procent gik på frie grundskoler, 4 procent på efterskoler og 2 procent på andre skoletyper.⁷³ Afvandringen fra folkeskolen til privatskolerne stiger gradvis i takt med elevernes alder. Til og med 7. klasse er andelen af en årgang, der går i folkeskolen, stort set konstant, nemlig godt 80 procent, i 8. klasse knap 79 procent, i 9. klasse 69 procent og i 10. klasse kun 37 procent, idet knap halvdelen af eleverne går på efterskole. Region Hovedstaden ligger i top med en privatskoleandel på 17 procent, Region Sjælland med 15 procent, Region Syd-danmark med 14 procent, Region Midtjylland med 12 procent og Region Nordjylland med 10 procent. Udviklingen kan delvis forklares med de mange sammenlægninger og nedlæggelser af folkeskoler, jf. s. 200-201, som i en del tilfælde resulterer i oprettelse af protestskoler.⁷⁴ Det fik en række borgmestre til i presen at beklage sig over, hvordan ”de nye privatskoler suger penge ud af folkeskolen”. Indlægget blev imødegået af Kurt Ernst i et indlæg med titlen ”Vi er ikke truslen, vi er en del af løsningen”, hvor han bl.a. fremhævede nedreguleringen af

⁷² B 48 Forslag til folketingsbeslutning om udskoling hos frie grundskoler. Fremsat 13.3.2012 af Merete Riisager (LA), Simon Emil Ammitzbøll (LA), Mette Bock (LA), Anders Samuelsen (LA), 1. behandling 27.4.2012 og forkastet ved 2. behandling 8.6.2012 med 39 stemmer for forslaget (V, LA, KF), 71 stemmer imod forslaget (S, DF, RV, SF, EL), 0 stemmer hverken for eller imod forslaget.

⁷³ Kilde: Danmarks Statistik. Se <http://www.dst.dk/statistik/nyt/emneopdelt.aspx?psi=618>.

⁷⁴ Se Uddannelseshistorie 2007 s. 144-145 og Uddannelseshistorie 2010 s. 143.

koblingsprocenten, og at privatskoleforældre over skatten også bidrager til folkeskolens drift.⁷⁵ At forældres ønsker om at bevare den lokale skole kan være vedholdende, kunne i det forløbne år ses ved Bedsted og Jejsing skoler, hvor politikerne i Tønder i 2010 nedlagde otte skoler efter udløbet af anmeldelsesfristen for nye friskoler. Selvom man her har været uden skole i et år, (gen)åbner man nu begge steder fra august 2012 efter et års pause, på trods af at det hedder sig, at forældre kun har ét skud i bøssen, hvis de vil have en privatskole op at stå, når den lokale folkeskole bliver nedlagt. Lokalerne i både Bedsted og Jejsing har stået tomme i dette skoleår, mens der er forhandlet køb/husleje med kommunen.

Mange nye friskoler er på vej i 2012.⁷⁶ 39 forældregrupper anmeldte sidste år oprettelse af en friskole, og indbetalte inden 15. august 2011 de 20.000 kr. i 1. rate af depositum. Da 2. rate på 10.000 kr. forfaldt 1. februar 2012 var der 29 forældregrupper tilbage, hvor skolerne derfor nu er en realitet. I 2008 og 2009 blev alle anmeldte initiativer realiseret, men i 2010 blot ca. halvdelen, nemlig 33 ud af 65 anmeldte. Formand i Dansk Friskoleforening Ebbe Lilliendal forklarede de senere års stigning af anmeldte friskoleinitiativer med, at forældrene ønsker at ”forsikre sig mod skolelukninger”. Forældregrupper anmelder derfor ind imellem et skoleinitiativ, endnu inden kommunen har endeligt besluttet, om den lokale skole skal nedlægges. Han henviste også til, at nogle kommuner gør, hvad de kan ”for at spænde ben. Deres tomme bygninger vil de ikke sælge, og de er enormt sendrægtige med at behandle lokalplaner.” Alt i alt er antallet af folkeskoler i perioden 2001-11 faldet med 297 skoler, mens der er etableret 63 nye privat- og friskoler, så der i dag er 526 frie grundskoler.

Af interesse ikke alene for de frie grundskoler, men for alle selvejende skoleformer, var den administrative forenkling, der blev gennemført med L 74, idet ministeriet fra 1. august 2012 kun skal godkende vedtægter ved en institutions oprettelse, sammenlægning og spaltning eller ophør med at være en kombineret institution og fx ikke ved navneændringer eller ændringer i bestyrelsens sammensætning m.v.⁷⁷

⁷⁵ ”Ugebrevet A4”22.5.2012. Se også Danmarks Privatskoleforening 24.5.2012 og Friskolebladet 15.6.2012, 1. sektion, s. 4.

⁷⁶ Friskoler.dk 7.2.2012 og Frederiksborg Amtsavis 18.8.2012, 1. sektion, forsiden.

⁷⁷ L 74 Forslag til lov om ændring af lov om friskoler og private grundskoler m.v., lov om folkehøjskoler, efterskoler, husholdningsskoler og håndarbejds-skoler (frie kostskoler), lov om private gymnasieskoler, studenterkurser og kurser til højere forberedelseseksamen (hf-kurser), lov om institutioner for almengymnasiale uddannelser og almen voksenuddannelse m.v. og lov om institutioner for erhvervsrettet uddannelse. (Forenkling af procedurer for godkendelse af vedtægtsændringer m.v.). Enstemmigt vedtaget med 108 stemmer (V, S, DF, RV, SF, EL, LA, KE, SP).

Fremsættelse af lovforslag: 25.1.2012.

1. behandling af lovforslag: 7.2.2012.

2. behandling af lovforslag: 20.3.2012.

3. behandling af lovforslag: 22.3.2012.

Lov nr. 271 af 27.3.2012.

Se også Efterskoleforeningen.dk 19.4.2012.

De i 2009 med så stort besvær ændrede tilsynsbestemmelser fik virkning i praksis fra 1. august 2012. Skolerne skal herefter vælge, om forældretilsynet skal foregå ved selvevaluering, eller om man ønsker en tilsynsførende, der er certificeret af Kvalitets- og Tilsynsstyrelsen.⁷⁸ Det bliver interessant at følge skolernes valg af tilsynsmodel. Vil man fortsat ønske sig besøg udefra, eller vil man vælge selvevalueringsmodellen? De frie skoler trives fint med selv at sætte dagsordenen!

Taxameter- og selvstyring i gymnasiet

At de gymnasiale uddannelser er populære, blev dokumenteret igen i sommeren 2012, hvor antallet af studenter satte ny rekord med 39.000 mod 31.000 i 2006. Rekord satte også tilstrømningen til de gymnasiale suppleringskurser, hvor ansørgertallet i 2011 var 11.500 mod 2400 i 2006.⁷⁹ Stigningen skyldes formentlig dels de skærpede adgangskrav siden 2008 til en række videregående uddannelser, dels at GSK-ansøgenes valg af studieretning og valgfag ved starten i gymnasiet ikke altid matcher deres ønsker om videregående uddannelse efter gymnasiet. Hertil kommer, at hf'erne i løbet af den toårige uddannelse ikke altid kan nå at tage de nødvendige B- og A-niveauer.

Den nye regerings mål for ungdomsuddannelserne omfattede en række gamle politiske kendinge, bl.a. en fastholdelse af 95 procent-målsætningen og flere praktikpladser, men også en enkelt nyhed, nemlig indførelsen af et gennemsnitligt elevtalsloft på 28 i alle gymnasiale fuldtidsuddannelser – et krav fra EL ved finanslovforhandlingerne. Målet blev realiseret med L 130.⁸⁰ Forslaget vakte betydelig opsigt i gymnasiale kredse, hvor en række rektorer så det som et indgreb i deres ledelsesmuligheder og institutionernes status som selvejende institutioner, mens Gorm Leschly, formand for Gymnasieskolernes Lærerforening, kaldte det

⁷⁸ Se Friskolebladet af henholdsvis 16. december 2011, 1. sektion, side 13, og 11. april 2012, 1. sektion, s. 21, samt Nyhedsbrev fra Ministeriet for Børn og Undervisning 1.2.2012. Se også Uddannelseshistorie 2009 s. 130-131.

⁷⁹ Undersøgelsen er foretaget af Rambøll for Ministeriet for Børn og Undervisning. Nyheder fra Ministeriet for Børn og Undervisning 1.3.2012.

⁸⁰ L 130 Forslag til lov om ændring af lov om institutioner for almen- og gymnasiale uddannelser og almen voksenuddannelse m.v., lov om institutioner for erhvervsrettet uddannelse, lov om private gymnasieskoler, studenterkurser og kurser til højere forberedelseksamen (hf-kurser) og lov om uddannelserne til højere handelseksamen (hhx) og højere teknisk eksamen (htx). (Fleksibelt klasseloft på 28 elever på de gymnasiale fuldtidsuddannelser). Vedtaget med 77 stemmer for forslaget (V, S, RV, SF, EL) 28 stemmer imod forslaget (Anne-Mette Winther Christiansen (V), Birgitte Josefsen (V), Sophie Løhde (V), Torsten Schack Pedersen (V), Karen Ellemann (V), Hans Andersen (V), DF, LA, KF) 0 stemmer hverken for eller imod forslaget.

Fremsættelse af lovforslag: 28.3.2012.

1. behandling af lovforslag: 13.4.2012.

2. behandling af lovforslag: 15.5.2012.

3. behandling af lovforslag: 22.5.2012.

Lov nr. 469 af 29.5.2012.

Se også Uddannelseshistorie 2010 s. 108.

”ubegrundet rektorklynk” og anbefalede, at man i stedet ”glædede sig over dette kvalitetsløft”.⁸¹ Ved lovforslagets 1. behandling mente Peter Juel Jensen (V), at ”klasseløftet gør det besværligt og dyrt for skolerne at tilbyde eleverne et bredt udbud af studieretninger og at give tilbud til elever med særlige behov ... Kort sagt: Det her er en ommer!” Heller ikke Marie Krarup (DF), der ”af egen erfaring som gymnasielærer (vidste), at man kan give en bedre undervisning i klasser på 28 end i klasser på 32 elever”, kunne på sit partis vegne støtte L 130, som hun betegnede som ”et administrativt misfoster, der skal tvinge de selvejende institutioner til at handle på en måde, der er imod deres egen logik”. Hun mente også, at man i stedet skulle ”se kritisk på taxametersystemet ... de sidste elever i klassen er jo billigere end de første elever. Det, der koster, er at oprette nye hold”. Efter udvalgsbehandlingen var linjerne trukket klart op, idet DF, LA og KF ikke ville være med, mens V stemte delt og bar loven igennem sammen med regeringspartierne.

Og så har der endnu en gang stået blæst om gymnasielærernes undervisningstid, idet statsrevisorerne havde bedt Rigsrevisionen om at belyse årsagerne til, at gymnasielærere i Danmark underviser mindre end i 17 andre OECD-lande. Rigsrevisionens svar april 2012 lagde til grund ministeriets seneste undersøgelse af gymnasielærernes undervisningstid, som viste, at lærerne på almene gymnasier i skoleåret 2010-2011 brugte 22 procent af arbejdstiden på undervisning, 29 procent på forberedelse, 18 procent på øvrig tid, 16 procent til at rette opgaver og 7 procent i forbindelse med eksamen, mens resttiden dækkede pauser, pædagogisk-administrative opgaver og aldersreduktion for lærere over 60 år.⁸² Rigsrevisionen vurderede på baggrund heraf, at hverken de almene gymnasier eller erhvervgymnasierne bruger lærerne tilstrækkeligt effektivt, idet de ikke fandt pædagogiske begrundelser for omfanget af tid til forberedelse, opgaveretning og gennemførelse af eksamen. Man anbefalede derfor, at Finansministeriet og Ministeriet for Børn og Undervisning i fremtidige overenskomstforhandlinger arbejder målrettet på at tilvejebringe bedre muligheder for at prioritere lærernes arbejdstid. Begge ministerier fik således en næse, men uddannelsesredaktør Jacob Fuglsang mente dog, at ”Corydon og Antorini er glade for deres nye næser”, idet han så kritikken som ”vand på regeringens mølle”, fordi en større undervisningsandel i læreres arbejdstid er ”selve forudsætningen for reformer i sektoren ... uden at slå bunden ud af statskassen”.⁸³ I samme retning trak den – ret usædvanlige – appel om mere fleksible og kvalitetsorienterede overenskomster og ar-

⁸¹ Indlæg i Politiken 19.11.2011 3. sektion s. 3.

⁸² Pressemeldelse fra Ministeriet for Børn og Undervisning 16.4.2012. Den første kortlægning af gymnasielærernes arbejdstid blev gennemført af Rambøll Management i 2007, mens den seneste kortlægning blev gennemført i 2010 af Pluss Leadership. Se Rigsrevisionens ”Beretning til Statsrevisorerne om effektiv udnyttelse af gymnasielærernes arbejdstid” på <http://www.rigsrevisionen.dk/composite-2911.htm>

⁸³ Politiken 19.4.2012 1. sektion s. 2.

bejdstidsforståelser fra lederforeningerne for gymnasierne, erhvervsskolerne, SOSU-uddannelserne, VUC og professionshøjskolerne, som i august 2012 i fællesskab henvendte sig til de to uddannelsesministerier og Finansministeriet.⁸⁴ At afstanden mellem parterne er ganske stor, fremgik bl.a. af KL's konference Kommunaløkonomisk Forum (KØF) 12.-13. januar 2012, hvor Bjarne Corydon ytrede ønske om, at lærerne underviste mere.⁸⁵ Anders Bondo Christensen var ikke enig og sagde, at ”enten må Bjarne holde sin kæft, eller også må han fortælle mig, hvad det er, han mener, at lærerne spilder deres tid med. For det må jo være, fordi lærerne laver noget, som han ikke synes er fornuftigt.” Og han pegede på, at hvis man lukkede skolebibliotekerne og droppede efteruddannelse m.v., ”så kommer lærerne til at undervise noget mere, men finansministeren må fortælle, om det er det, han vil”. Så der er ikke lagt op til hverken samdrægtighed eller tag-selv-bord ved de næste overenskomstforhandlinger.

I de senere år er der jævnligt sat spørgsmålstegn ved fordelingen af ansøgere til gymnasier og hf, ikke mindst i hovedstadsregionen, hvor det hovedsagelig er skolerne selv, der ikke alene fordeler, men også kontrollerer egne fordelinger.⁸⁶ Centralt i kritikken står visse gymnasiers brug af motiverede elevansøgninger og fordelingen af tosprogede ansøgere, hvor rektorer beskyldes for at håndplukke de dygtigste ansøgere, fordi størrelsen af skolens taxametertilskud bl.a. afhænger af frafaldet. Selve taxameterstyringssystemet har fået barske bemærkninger med på vejen i det forløbne år, efter at fire forslag til ændringer af taxametersystemet, der marts 2010 blev fremsat af den samlede opposition (S, SF, RV og EL), nu hvor partierne ellers tilsammen har flertal i Folketinget, ikke længere er på dagsordenen.⁸⁷ Gymnasieskolernes Rektorforening var ikke begejstret for elevtalsloftet, og formanden Jens Boe Nielsen fandt det ganske unødvendigt, for ”der er kun tale om en stor håndfuld, seks-syv gymnasier, som har særlige udfordringer”. Men tidligere undervisningsdirektør for gymnasierne Uffe Gravers Pedersen gav i samme forbindelse taxameterstyringen et massivt skud for boven:⁸⁸ ”Vi har fået et system, der freder de slappe elever i gymnasiet”. Han fandt også, at selvom taxameterstyring er en ”enkel måde at økonomistyre uddannelserne på, oven i købet en måde, der giver nem mulighed for at skrue op og ned på taksterne”, så har metoden alvorlige bivirkninger, for ”i den virkelige verden bor der levende mennesker, der tilpasser ordningen efter deres interesser. Det er ikke småpenge, vi taler om, når en skole mister en elev. Hvis én elev forlader skolen ved juletid i 1.g, mister skolen 150.000 kroner, som er det beløb, den ville have fået for de reste-

⁸⁴ Se professionshøjskolernes hjemmeside, <http://www.uc-dk.dk/da/pressemeddelelser/454-ok-2013-modernisering-af-arbejdstidsaftaler-i-uddannelsessektoren-15-august-2012.html>.

⁸⁵ Politiken 13.1.2012, <http://www.dlf.org/presse/dlf+i+mediernes/dlf+i+mediernes+2012uge+02+2012>.

⁸⁶ Politiken.dk 21.9.2011. Se også Uddannelseshistorie 2011 s. 151-152.

⁸⁷ Altinget 13.10.2011.

⁸⁸ Den korte Avis 7.8.2012.

rende 2 ½ års undervisning. Det svarer til, hvad skolen skal bruge til at oprette 2-3 hold på C-niveau.” Han påpegede også, at ordningen er skruet forkert sammen, idet en betydelig del af en skoles driftsudgifter er faste udgifter og kun i et vist omfang elevtalsafhængige. Eksempelvis er lærerlønudgiften klassetalsafhængig, men taxameterindtægten elevtalsafhængig, så en klassekvotient på 30 i stedet for 25 giver en ekstraindtægt på 300.000 kr. pr. klasse. På en 10-spors skole svarer det til 9 mio. kr. mere over tre år. Han efterlyste derfor en mere hensigtsmæssig finansieringsordning og fandt det ”ikke så sært, at de store skoler føler sig forgyldte, efter at de er blevet selvejende institutioner med taxameter”.

Der er – måske bl.a. derfor – blæst til profileringskamp i gymnasieverdenen.⁸⁹ På Rysensteen Gymnasium profilerer man sig på medborgerskab og verdensborgerskab, og så venter der en tur til Cairo i 3.G. På Borupgaard Gymnasium går turen til Kina, mens man på Ørestad Gymnasium kan blive undervist af rigtige journalister. Endnu et eksempel er, at Akademisk Studenterkursus har fået dispensation til at tilbyde arabisk som 2. fremmedsprog med den begrundelse, at unge skal blive bedre til sprog uden for den europæiske kulturkreds, og at en række gymnasier allerede kører forsøg med kinesisk og japansk som 2. fremmedsprog.⁹⁰ Eksempler, som sættes i relief af, at selvom størstedelen af eleverne på Københavns Private Gymnasium har tyrkiske rødder, har gymnasiet først efteråret 2012 fået tilladelse til at udbyde tyrkisk som 2. fremmedsprog.⁹¹

Fra og med sommerterminen 2012 er udtrækket af prøvafag på de gymnasiale uddannelser ændret.⁹² Antallet af prøver til eksamen i de sammenhængende gymnasiale uddannelser stx, hhx og htx blev nedsat fra 11 til 9 ved aftale af 2. april 2009 mellem forligspartierne bag gymnasireformen. Prøver i fag på B-niveau med både skriftlig og mundtlig prøve indgår fra sommeren 2012 frit i udtrækket. I fag på A-niveau med både skriftlig og skriftlig prøve aflægges fortsat mindst én prøve, mens elever med ekstra A-niveaufag skal aflægge et tilsvarende antal ekstra prøver. Desuden udvides adgang til brug af internet ved skriftlig eksamen fra sommereksamen 2014.⁹³ Internetadgang har siden 2010 været muligt i de tre stx-fag dansk, samfundsfag og matematik, og de tre hhx-fag afsætning, international økonomi og virksomhedsøkonomi, men nu kommer yderligere fem fag på A-niveau til, nemlig engelsk i stx, hhx og htx samt dansk i hhx og htx. In-

⁸⁹ Asterisk 11.6.2012, 1. sektion, s. 18. Undersøgelsen er foretaget af Ane Qvortrup, ph.d. og adjunkt ved Institut for Uddannelse og Pædagogik ved DPU, Aarhus Universitet, og Dion Rüsselbæk Hansen, ph.d. og adjunkt ved Institut for Filosofi, Pædagogik og Religionsstudier, Syddansk Universitet.

⁹⁰ Godkendelse af forsøgsansøgninger om et nyt 2. fremmedsprog er betinget af sprogets økonomiske, politiske og kulturelle betydning for Danmark. Se pressemeddelelse fra Ministeriet for Børn og Undervisning 9.5.2012.

⁹¹ Altinget.dk 21.2.2012.

⁹² Nyhedsbrev fra Ministeriet for Børn og Undervisning 20.12.2011.

⁹³ Pressemeddelelse fra Ministeriet for Børn og Undervisning 9.2.2012.

ternetadgangen må alene bruges til at indsamle, vurdere og præsentere ny information og ikke til at kommunikere med andre under eksamen.

En af tidens udfordringer er, at eleverne kopierer hele eller dele af opgaver fundet på internettet.⁹⁴ GL har undersøgt dette blandt 904 3.g-elever i maj-juni 2012 og er nået frem til, at mere end hver fjerde elev har afleveret opgaver, hvor de ikke selv har skrevet et eneste ord. Jens Boe Nielsen mente, at ”det er meget, meget svært at komme til livs, og vi kæmper en brav kamp mod snyd”, mens formanden for DGS Martin Schäfer henførte fænomenet til, at gymnasieelever føler sig ”presset til at vælge den nemme løsning”. På universitetet er holdningen, at de studerende mangler viden om, hvordan man bruger internettet korrekt og lovligt. Også antallet af snydesager ved gymnasiernes skriftlige eksaminer har været støt stigende de seneste år. Samtidig viste en undersøgelse af elevtrivsel, som analyse- og konsulentfirmaet Aspekt R&D har gennemført blandt 100.000 elever på gymnasier og VUC i 2010, at hver tredje gymnasieelev bruger computeren til underholdning i timerne, f.eks. Facebook.⁹⁵ Blot seks ud af ti elever oplever arbejdsro, og hver tredje elev bruger ”altid” eller ”ofte” computeren til underholdning i timerne. På den baggrund mente Jens Boe Nielsen, at ”det er nødvendigt, at lærerne i gymnasiet påtager sig en opdrager- og lederrolle, som man kender det fra folkeskolen”, hvilket Gorm Leschly var enig med ham i ”et langt stykke hen ad vejen”, idet han understregede, at ”det øgede behov for ledelse og opdragelse hænger sammen med den ændrede elevsammensætning”. I samme retning peger, at så mange elever har læseproblemer, at gymnasier landet over er begyndt at teste alle 1.G’ere for, hvor godt de staver og læser, så svage elever kan få ekstraundervisning.⁹⁶ Screeningerne, der skønsomt gennemføres af 3/4 af de almene gymnasier, måler bl.a. elevernes standpunkt med hensyn til læsehastighed, læseforståelse, ordkendskab og stavning.

Årets debat om det nye elevtalsloft i gymnasiet har bragt endnu en nuance ind i billedet af taxameterstyringens konsekvenser og givet princippet nærmest bibelske overtoner, hvor den, der har, skal mere gives, og hvor uddannelsesstederne i Udkantsdanmark og områder med frafaldsproblemer o.l. så kan få lov at sejle deres egen sø. Taxametertænkningen bidrager – sikkert utilsigtet, men alligevel – til at udbyde kløften mellem børn fra uddannelsesvante hjem, der topper karaktermæssigt, og så eleverne fra de uddannelsesfremmede miljøer. For hvordan er det nu lige, at det spiller sammen med regeringens 95 procent-målsætning?

Praktikpladmangel og AMU-fusk

Erhvervsuddannelserne er – også for den nye regering – et betydningsfuldt område, så i finansloven for 2012 blev der afsat 245 mio. kr. i 2012-15 til grundfor-

⁹⁴ Politiken.dk 28.10.2011.

⁹⁵ Politiken.dk 2.11.2011.

⁹⁶ Politiken.dk 21.10.2011.

løbene til forbedring af undervisningen og reduktion af frafald, og skolepraktikydelsen for hjemmeboende elever over 18 år blev rettet op til samme niveau som før genopretningsaftalen fra 2010. Desuden skal et ministerudvalg december 2012 afgive forslag til yderligere frafaldsbekæmpelse, herunder en fleksuddannelse for elever, der tabes i de eksisterende ungdomsuddannelser.⁹⁷ At der er grund til at gøre noget for de erhvervsfaglige uddannelser, understreges af et fortsat fald i søgningen på 11,3 procent i perioden 2001-12, mens stigningen til de gymnasiale uddannelser i samme periode er på 14 procent.⁹⁸

En medvirkende årsag til erhvervsuddannelsernes svigtende appel er den problematiske praktikpladssituation, som igen-igen har fyldt i medierne, idet antallet af elever uden praktikplads er steget med 17 procent alene fra 2010 til 2011.⁹⁹ Størst held med at skaffe sig en praktikplads har unge mænd under 18 år med høje karakterer i grundforløbsprøven, mens der alene på social- og sundhedsuddannelserne, hvor der er frit optag på grundforløbet, i første halvår af 2011 blev afvist 8.000 ansøgninger til den egentlige kompetencegivende uddannelse, fordi optagelse forudsætter, at eleven har en praktikplads.¹⁰⁰ 15. november 2011 blev der derfor indgået en bred aftale om fordobling af antal skolepraktikpladser. Den resulterede i L 25, der videreførte de gældende præmie-, løntilskuds- og bonusordninger.¹⁰¹ Ved 1. behandlingen mente Alex Ahrendtsen (DF), at ”skolepraktik er den næstbedste løsning. Den kan selvfølgelig aldrig erstatte en rigtig praktikplads, men den er et glimrende supplement til uddannelsen”. Spændende bliver det at følge, om medicinen virker denne gang, eller om praktikpladsproblemet stadig er uløst næste efterår.

⁹⁷ Pressemeldelse fra uvm.dk 16.2.2012. Ministerudvalget består af børne- og undervisningsminister Christine Antorini (formand), finansminister Bjarne Corydon, økonomi- og indenrigsminister Margrethe Vestager, uddannelsesminister Mortens Østergaard, beskæftigelsesminister Mette Frederiksen, social- og integrationsminister Karen Hækkerup samt erhvervs- og vækstminister Ole Sohn. Se også Uddannelseshistorie 2010 s. 119.

⁹⁸ Pressemeldelse Ministeriet for Børn og Undervisning 19.5.2012.

⁹⁹ Uvm.dk 12.6.2012. Se bl.a. Uddannelseshistorie 2009 s. 138-39, Uddannelseshistorie 2010 s. 151-52 og Uddannelseshistorie 2011 s. 153-54.

¹⁰⁰ Politiken.dk 15.9.2011.

¹⁰¹ L 25 Forslag til lov om ændring af lov om Arbejdsgivernes Elevrefusion og lov om erhvervsuddannelser. (Midlertidig forhøjelse af arbejdsgiverbidrag, videreførelse af praktikpladsfremmende foranstaltninger og adgang til skolepraktik m.v.). Vedtaget med 104 stemmer for forslaget (V, S, DF, RV, SE, EL, KF) 5 stemmer imod forslaget (LA) 0 stemmer hverken for eller imod forslaget. Fremsættelse af lovforslag: 21.11.2011.

1. behandling af lovforslag: 24.11.2011.

2. behandling af lovforslag: 15.12.2011.

3. behandling af lovforslag: 21.12.2011.

Lov nr. 1368 af 28.12.2011.

”Aftale om en forstærket indsats for flere praktikpladser i 2012”, der blev indgået 15. november 2011 mellem regeringen og alle Folketingets partier bortset fra LA, er en videreførelse af ”Aftale om flere praktikpladser i 2011”, indgået mellem den daværende VK-regering og S, DF og RV. Se også pressemeldelse fra Ministeriet for Børn og Undervisning 15.11.2011.

Februar 2012 blev den kulegravning, der var igangsat af tidligere undervisningsminister Troels Lund Poulsen på baggrund af et stigende antal tilsynssager om misbrug af AMU-systemet og VEU-godtgørelsesordningen, sendt i høring blandt interessenterne på voksen- og efteruddannelsesområdet.¹⁰² Ifølge dagbladet Politiken var ”de mange tusinde AMU-kurser og efteruddannelser landet over bakket op af støtteordninger, der er så gavmilde, at det har skabt en industri af kursusvindlere, som lænser statskassen for millioner”, og reglerne ”er blevet bøjet så kreativt de seneste år, at selv firmafester, gocart-race og dækaftænding har fået AMU-støtte”.¹⁰³ Ved kulegravningen blev der fundet størst misbrug ved private aktører og særlige tilrettelæggelsesformer, herunder virksomhedsforlagt undervisning og sager om udenlandske kursister. Opstramningen er allerede godt i gang, idet reglerne er blevet skærpet med hensyn til AMU-udbudsrunden (efteråret 2009), AMU-optagelsesbekendtgørelsen (januar 2010), ministeriets generelle tilsyn (marts 2011), præcisering af institutionernes erstatningsansvar for statens tab (marts 2011), godtgørelsesloven (juni 2011) og senest med Kvalitets- og Tilsynsstyrelsens afgørelser i cirka 67 sager om bl.a. tilbagebetaling af mere end 40 mio. kr. I 2011 faldt antallet af kursister på AMU-kurser da også med 31 procent i forhold til året før. Der er da også 1. maj 2012 nedsat en taskforce til yderligere styrkelse af tilsynet og skærpelse af tilskudsbetingelserne, ikke mindst i forhold til private aktører.¹⁰⁴ Ved høringen var der blandt interessenterne bred enighed om, at der skal sættes ind over for konkret misbrug, men at det bør ske på en måde, der ikke rammer kollektivt og ødelægger AMU-systemet og dets fleksibilitet.

Mere debat var der om L 127. Lovforslaget drejede sig ellers blot om en beskednen udsættelse til 2013 af en revisionsklausul i lov om ungdomsuddannelse for unge med særlige behov, den såkaldte STU, der giver ret til tre års uddannelse til unge, som ikke kan tage en almindelig ungdomsuddannelse, selv ikke med særlig støtte.¹⁰⁵ Ved forslaget 1. behandling var der godt nok enighed mellem flere politiske partier om, at der endnu ikke var tilstrækkeligt med erfaringer at eva-

¹⁰² Rapporten ”Kulegravning af AMU-området” er udarbejdet for Undervisningsministeriet af Udvalget til kulegravning af AMU-området og afleveret november 2011. Pressemeldelse fra Ministeriet for Børn og Undervisning 11.11.2011.

¹⁰³ Politiken 2.3.2012 1. sektion s. 17.

¹⁰⁴ Pressemeldelse fra Ministeriet for Børn og Undervisning 29.2.2012 og Nyheder fra uvm.dk 22.3.2012.

¹⁰⁵ L 127 Forslag til lov om ændring af lov om ungdomsuddannelse for unge med særlige behov. (Ændring af revisionsklausul). Vedtaget med 83 stemmer for forslaget (V, S, RV, SF, EL) 23 stemmer imod forslaget (DF, LA, KF) 0 stemmer hverken for eller imod forslaget.

Fremsættelse af lovforslag: 28.3.2012.

1. behandling af lovforslag: 13.4.2012.

2. behandling af lovforslag: 15.5.2012.

3. behandling af lovforslag: 22.5.2012.

Lov nr. 468 af 29.5.2012.

luere på, men så spurgte Merete Riisager (LA), om udsættelsen mon var begrundet i regeringens forberedelse af den kommende fleksuddannelse, hvor der ”forventeligt vil være en eller anden form for overlap imellem målgruppen for STU og for fleksuddannelsen”. Det ville Christine Antorini ”ikke udelukke”, så derfor tog Mai Henriksen (KF) bolden op og henstillede, at ”man kalder en skovl for en skovl og en spade for en spade, og nu har ministeren så i sit svar til Liberal Alliance indrømmet, at det her lovforslag rent faktisk hænger sammen med en fleksuddannelse”. Resultatet af udvalgsbehandlingen blev, at et mindretal (DF, LA og KF) ikke ville være med, fordi de var ”betænkelige ved at udsætte revisionen af lov om ungdomsuddannelse for unge med særlige behov til folketingsåret 2012-13”. Men flertallet var hjemme – og den kommende tid vil synliggøre evt. ”overlapsområder”.

Flere af årets lovforslag på området var af mere lovteknisk art. Det gjaldt bl.a. L 75 om ændrede regler for revision af årsregnskabet for Arbejdsgivernes Elevrefusion (AER), hvor bestyrelsen for AER stilles friere med hensyn til krav om antal revisorer og ansættelsesperiodens længde.¹⁰⁶ Det samme gjaldt L 66, som skal effektivisere sagsbehandlingen i Tvistighedsnævnet, der afgør uenigheder mellem elever og praktikvirksomheder i erhvervsuddannelserne.¹⁰⁷ På produktionskoleområdet blev det med L 67 – en udmøntning af aftalen ”En styrket indsats over for unge ledige” – muligt for eleverne herefter at få et såkaldt kompetencebevis ved undervisningens afslutning.¹⁰⁸

Erhvervsuddannelserne har det ikke let og har ikke haft det i efterhånden mange år. Den vanskelige praktikpladssituation gør dem ikke mere tiltrækkende. Det

¹⁰⁶ L 75 Forslag til lov om ændring af lov om Arbejdsgivernes Elevrefusion. (Revision af årsregnskab). Enstemmigt vedtaget med 108 stemmer for (V, S, DF, RV, SF, EL, LA, KF, SP).

Fremsættelse af lovforslag: 25.1.2012.

1. behandling af lovforslag: 7.2.2012.

2. behandling af lovforslag: 20.3.2012.

3. behandling af lovforslag: 22.3.2012.

Lov nr. 272 af 27.3.2012.

¹⁰⁷ L 66 Forslag til lov om ændring af lov om erhvervsuddannelser. (Effektivisering af sagsgangene i Tvistighedsnævnet m.v.). Enstemmigt vedtaget med 109 stemmer for forslaget (V, S, DF, RV, SF, EL, LA, KF).

Fremsættelse af lovforslag: 11.1.2012.

1. behandling af lovforslag: 31.1.2012.

2. behandling af lovforslag: 23.2.2012.

3. behandling af lovforslag: 28.2.2012.

Lov nr. 210 af 5.3.2012.

¹⁰⁸ L 67 Forslag til lov om ændring af lov om produktionskoler. (Kompetencebevis m.v.). Enstemmigt vedtaget med 108 stemmer for (V, S, DF, RV, SF, EL, LA, KF, SP).

Fremsættelse af lovforslag: 11.1.2012.

1. behandling af lovforslag: 31.1.2012.

2. behandling af lovforslag: 20.3.2012.

3. behandling af lovforslag: 22.3.2012.

Lov nr. 270 af 27.3.2012.

kan ikke undre, at de unge søger en gymnasial uddannelse i stedet. Men på samfundsplan er alsidighed ikke alene en dyd, men en nødvendighed. Der er stærkt behov for erhvervsuddannelserne, så selvom det er svært at få praktikpladssystemet til at virke, må det prøves – en gang til!

Læreruddannelsen bliver lettere at ændre fremover

Sommeren 2012 havde i alt 80.766 søgt ind på en videregående uddannelse, dvs. 8 procent flere end i det hidtidige rekordår 2011; af ansøgertallet gik 51 % til erhvervsakademierne og professionshøjskolerne fordelt i forholdet 1 til 3.¹⁰⁹ Erhvervsakademiuddannelserne fik 10 procent flere ansøgninger end i 2011 og professionsbacheloruddannelserne 9 procent; her steg ansøgertallet til pædagoguddannelsen med 12 procent, mens læreruddannelsen faldt med 1 procent. Som årsag til den faldende interesse for læreruddannelsen peger både rektorer og studerende på kommunale lærerfyringer og politisk uro. Dog er der blandt de studerende for første gang siden begyndelsen af 1980'erne et stigende antal mænd, på UCN således 43 procent mænd i 2011 mod 35 procent i 2010, mens UCC har 45 procent mænd på den nye årgang.¹¹⁰ Alligevel er professionshøjskolernes økonomi trængt og antallet af fusioner og personalereduktioner taget til; eksempelvis måtte UCC, hvor man siden etableringen i 2008 har mistet op imod 50 mio. kr. i indtægt og frem mod 2014 forventer en yderligere indtægtsnedgang på 100 mio. kr., ud i årets anden fyringsrunde med 60 stillinger lige op til jul 2011.¹¹¹

Årets mest skelsættende begivenhed på læreruddannelsesområdet var overflytningen fra Undervisningsministeriet til Uddannelsesministeriet. Meddelelsen blev ikke hilst med begejstring af formanden for Lærerstuderendes Landskreds Tobias Holst, der frygtede, at læreruddannelsen ”bliver en fodnote i et stort, tungt, gammelt ministerium”, og at det var ”et skridt i retning af at flytte læreruddannelsen ind på universiteterne”.¹¹² Mere positive var rektorerne, hvor formanden for professionshøjskolernes rektorforsamling Erik Knudsen så placeringen i samme ministerium som en mulighed for et styrket samarbejde mellem universiteter og professionshøjskoler. Den nye struktur satte sig straks spor med L 24, hvor reglerne om delegation og klageadgang blev ensrettet for alle mellem lange og lange videregående uddannelserne under ministeriets ressort, også dem, der lige var blevet overflyttet fra andre ministerier.¹¹³ Ved 1. behandlingen

¹⁰⁹ Uddannelsesministeriets opgørelse pr. 13.7.2012. Se også Uddannelseshistorie 2011 s. 155.

¹¹⁰ Politiken.dk 14.11.2011.

¹¹¹ Magisterbladet 13.1.2012, 1. sektion, s. 6.

¹¹² Folkeskolen.dk 3.10.2011.

¹¹³ L 24 Forslag til lov om ændring af forskellige uddannelseslove m.v. og om ophævelse af lov om uddannelse til håndarbejds lærer, lov om uddannelse til ernærings- og husholdningsøkonom og lov om sammenlægning og nedlæggelse af seminarier. (Adgang til delegation af kompetence og fastsættelse af klageadgang m.v.) Enstemmigt vedtaget med 114 stemmer for forslaget (V, S, DF, RV, SF, EL, LA, KF).

var der bred opbakning til det overvejende teknisk-administrative forslag. Således mente Esben Lunde Larsen (V), at ”den grundlæggende tanke i lovforslaget er klar. Armslængdeprincippet mellem ministerium og styrelse i klagesager fastlægges, og dermed fortsættes den ministerielle struktur fra det tidligere Videnskabsministerium.” Udvalgsbehandlingen bragte blot mindre præciseringer vedr. bl.a. klageveje.

Og så skal læreruddannelsen igen renoveres. Rapporten *Deregulering og internationalisering – evaluering og anbefalinger om læreruddannelsen af 2006* udarbejdet af følgegruppen for ny læreruddannelse blev publiceret 18.1.2012.¹¹⁴ Rapporten anbefalede bl.a. ét samlet og større pædagogisk fag opdelt i tre kompetenceområder: elev, undervisning og skole, at alle studerende får tre linjefag, og at det obligatoriske dannelsesfag kristendomskundskab, livsoplysning og medborgerskab, KLM, nedlægges. Det sidste punkt skabte den heftigste kritik, især fra Lærerstuderendes Landskreds, Læreruddannelsens Religionslærerforening og Religionslærerforeningen i folkeskolen.¹¹⁵ Derfor var KLM i ministerens forslag 19. april 2012 til drøftelse i forligskredsen lagt ind i det nye samlede pædagogikfag ”Pædagogik og lærerfaglighed”, som også inkluderer de nuværende linjefag dansk som andetsprog og specialpædagogik; samtidig blev det traditionsrige linjefagsbegreb omdøbt til ”undervisningsfag”.¹¹⁶ Reaktionen på regeringens udspil var generelt positive, idet KF, rektorerne og de lærerstuderende alle kunne se fordele ved bl.a. at ændre linjefagsstrukturen. Dog havde Mai Henriksen (KF) i lighed med Anders Bondo Christensen gerne set, at læreruddannelsen var blevet en fem-årig universitetsuddannelse ”for at øge respekten og gøre den mere attraktiv”.¹¹⁷

På baggrund heraf indgik forligspartierne 1. juni 2012 aftale om en ny læreruddannelse med adgangskrav på 7 fra stx, hvad der dog skal kunne dispenseres fra ved en optagelsessamtale.¹¹⁸ Desuden skal der nu gives karakter for praktikken, der forkortes, og undervisningen skal modulopbygges og tilrettelægges i særlige uddannelsesprofiler eller fagpakker med henblik på dels at øge rekrutteringen til trængte fag som matematik, naturfag og fremmedsprog, dels at kunne samarbejde med universiteterne om fag med få studerende. Den færdiguddannede lærer skal typisk have tre undervisningsfag, herunder enten dansk eller matematik, som begge får selvstændige kompetencemål for indskoling og udsko-

Fremsættelse af lovforslag: 16.11.2011.

1. behandling af lovforslag: 22.11.2011.

2. behandling af lovforslag: 15.12.2011.

3. behandling af lovforslag: 20.12.2011.

Lov nr.1373 af 28.12.2011.

¹¹⁴ Uddannelsesministeriets pressemeddelelse 18.1.2012.

¹¹⁵ Kristeligt Dagblad 22.3.2012, 1. sektion, s. 1.

¹¹⁶ Uddannelsesministeriets pressemeddelelse 19.4.2012.

¹¹⁷ Folkeskolen.dk 19.4.2012.

¹¹⁸ Folkeskolen.dk 1.6. og 4.6.2012 og Uddannelsesministeriets pressemeddelelse 1.6.2012.

ling. Administrativt får professionshøjskolerne større frihed, men de skal så til gengæld garantere et landsdækkende fagudbud. ECTS-summen er uændret 240 point, men der sker en let forskydning, mest mærkbart for ”Pædagogik og lærerfaglighed”, der udvides fra 33 point til 50-80, inkl. de nyttilkomne elementer.

Den nuværende læreruddannelseslov ophæves med virkning fra 1. juni 2013, og uddannelsen reguleres herefter via en bekendtgørelse under lov om erhvervsakademiuddannelser og professionsbacheloruddannelser (LEP-loven), så den bliver lettere at tilpasse fremtidige ændringer i folkeskolen. Den kommende bekendtgørelse udmønter forligsaftalen, og den nye læreruddannelse forventes at træde i kraft fra sommeroptaget 2013.¹¹⁹

Også bestemmelserne for pædagoguddannelsen er blevet justeret i dette år, idet bekendtgørelsen er blevet udbygget med et nyt bilag 10 med titlen ”Mål for læringsudbytte”, hvor der konkretiseres en række kompetencemål, bl.a. inden for pædagogisk didaktik – et kerneområde, hvis pædagoger skal kunne indgå i skolesammenhæng, hvad der efterspørges af mange kommuner.¹²⁰ En pædagog skal ifølge det nye bilag bl.a. have didaktisk kompetence til at ”håndtere komplekse situationer og udfordringer i pædagogiske lærings-, identificere relevansen af pædagogiske teorier og metoder, revurdere og justere igangsatte pædagogiske aktiviteter og processer samt indgå i samarbejde med kolleger, forældre mfl. om pædagogiske temaer og problemstillinger”. At ikke alle var enige i dette perspektiv, kom klart til udtryk gennem høringssvarene, der udtrykte ønske om dels en forenkling af antallet af læringsmål, dels en præcisering af kompetenceniveauerne. Resultatet forblev dog stort set uændret, idet der dog blev tilføjet endnu et vidensmål om pædagogisk praksis. Og endnu en gang har en evaluering af pædagoguddannelsen påpeget svagheden i den delvist lønnede praktik, hvor ”driftshensyn er i konflikt med læringshensyn for den studerende”, idet den lønnede praktik er med til at reducere de statslige udgifter til pædagoguddannelsen.¹²¹ Hertil kommer, at de studerende på pædagoguddannelsen gennemsnitligt kun har 11,5 undervisningslektioner i de fire semestre, hvad der er væsentligt mindre end på alle andre mellemlange videregående uddannelser.

¹¹⁹ Høringsudkast af lovforslaget om ophævelse af lov om uddannelsen til professionsbachelor som lærer i folkeskolen blev udsendt 29.8.2012. Af indholdet kan nævnes, at en række praktikbestemmelser i læreruddannelsesloven overføres til LEP-loven, hvor der også indføres en ministerbemyndigelse til at kunne pålægge professionshøjskolerne at sikre den nødvendige forsyning af lærere med relevante undervisningskompetencer i forhold til folkeskolens behov. Herudover omfatter udkastet konsekvensændringer i professionshøjskoleloven og i lov om Danmarks Evalueringsinstitut.

¹²⁰ Høringsportalen 11.1.2012. Pædagoguddannelsen har endnu egen lov, nemlig lov nr. 315 af 19.4.2006 om uddannelsen til professionsbachelor som pædagog.

¹²¹ Rapporten ”En styrket pædagoguddannelse – anbefalinger fra Følgegruppen for pædagoguddannelsen”, der er udarbejdet af Rambøll, blev præsenteret på en konference 19.6.2012 på Professionshøjskolen VIA UC; følgegruppens formand var tidligere kommunaldirektør i Furesø Kommune Klaus Majgaard. Se også Politiken 9.6.2012, debat, s. 4.

Den stigende markedsorientering blandt uddannelsesinstitutionerne er i dette år bl.a. resulteret i L 23, der med baggrund i et tillæg til professionshøjskoleaftalen fra 2007 hjemlede sammenlægningen af Aarhus Universitet med Ingeniørhøjskolen i Århus, og dermed udbud af ingeniøruddannelser på Aarhus Universitet såvel på bachelor- som på diplomniveau.¹²² Ved 1. behandlingen nævnte Morten Østergaard, at ”man med stor fordel kan sikre yderligere samarbejde mellem professionshøjskolerne og universiteterne, uden at det fører til, at uddannelser, der ikke i dag er akademiske, skal være det” – særdeles diplomatisk formuleret og måske med allusion til, at læreruddannelsen heller ikke denne gang blev fem-årig? Den 1. januar 2012 indgik Ingeniørhøjskolen så i Aarhus Universitet.

Også videncentrene, der har forskning som hovedopgave, er presset økonomisk – så presset, at syv ud af otte adspurgte videncentre har tilkendegivet, at deres forskningsaktiviteter er mindst halveret, siden ophøret af ministeriets medfinansiering i 2009.¹²³ Projektaktiviteten er flere steder nede på 20-50 procent af tidligere virksomhed, mens tre centre er lukket, nemlig Center for Anvendt Naturfagsdidaktik, Nationalt Videncenter for Matematikdidaktik og senest Videncenter i Ledelse og Læring.

Læreruddannelsesstederne er i 2011 blevet akkrediteret, og EVA offentliggjorde 14. december 2011 vurderingsrapporterne, hvor de fleste af de 17 udbudssteder blev indstillet til positiv akkreditering, men to udbud dog betinget.¹²⁴ Selve akkrediteringsprocessen fra universitetsuddannelser til akademi- og professionsbacheloruddannelser kritiseres aktuelt for at være bureaukratisk og ressourcekrævende og for ikke at følge ensartede kriterier og procedurer. Nye vurderingsformer, der begrænser dokumentationskravene, er derfor under overvejelse.

Læreruddannelserne i Skive og Nørre Nissum var som for to år siden på ny truet, men kunne igen ånde lettet op, idet professionshøjskolen Via UC's bestyrelse besluttede at lade de to uddannelser fortsætte, selvom det er dyrere end at flytte dem til et storcampus ved Holstebro.¹²⁵

Alt i alt er det tankevækkende at følge markedsudviklingen på læreruddan-

¹²² L 23 Forslag til lov om ændring af lov om erhvervsakademiuddannelser og professionsbacheloruddannelser, lov om erhvervsrettet grunduddannelse og videregående uddannelse (videreuddannelsessystemet) for voksne og universitetsloven. (Hjemmel til udbud af ingeniøruddannelser på Aarhus Universitet og sammenlægningen af Aarhus Universitet med Ingeniørhøjskolen i Århus). Vedtaget med 104 stemmer for forslaget (V, S, DF, RV, SE, LA, KF) 8 stemmer imod forslaget (EL), 0 stemmer hverken for eller imod forslaget.

Fremsættelse af lovforslag: 16.11.2011.

1. behandling af lovforslag: 22.11.2011.

2. behandling af lovforslag: 15.12.2011.

3. behandling af lovforslag: 20.12.2011.

Lov nr.1372 af 28.12.2011.

¹²³ Folkeskolen.dk 3.11.2011.

¹²⁴ Akkrediteringsrådets nyhedsbrev marts 2012 og Folkeskolen.dk 9.12. og 14.12.2011.

¹²⁵ Folkeskolen.dk 9.12. og 12.12.2011.

nellesområdet. I det seneste halve århundrede har der været heftige diskussioner i Folketinget, når man har ønsket at rationalisere læreruddannelsen og f.eks. reducere antallet af seminarier. Folketingsmedlemmer har – både ud fra nationale samfundshensyn og i loyalitet over for deres valgkreds – kæmpet for såvel kvalitet i uddannelsen som god regional dækning af veluddannede lærere. Dette regionale hensyn har altid gjort administrativt ønskelige justeringer besværlige, men kampene har stået i Folketinget – i rimelig demokratisk åbenhed, hvor også de regionalpolitiske hensyn var tydelige for offentligheden. Hvad kommer der til at ske, nu hvor læreruddannelsesloven bliver til en bekendtgørelse, så ændringer kan gennemføres administrativt og uden eller med en ringe grad af politisk debat? Professionshøjskolernes øgede administrative frihedsgrader vil formentlig blive kørt stramt af Uddannelsesministeriet, som ifølge aftaleteksten vil sikre, at mål og forsyningsforpligtelse indgår i professionshøjskolernes udviklingskontrakter. Desuden vil forligspartierne årligt gøre status over bl.a. skolernes udbud, de studerendes valg af undervisningsfag og udviklingen i frafaldet, og der er planlagt en samlet evaluering efter uddannelsens første gennemløb. Alligevel melder tanken sig, om lykken er fleksible tilpasningsmuligheder i forhold til f.eks. ændringer i folkeskoleloven og større frihedsgrader til institutionerne – eller om vi måske er ved at sætte plads til samfundsdebat og tid til omtanke over styr?

Universiteterne – stigende ansøgstal i en krisetid

Universiteterne har voksevæk – igen i år var ansøgstallet stigende, især på Aalborg Universitet med 19 procent og Syddansk Universitet og IT-Universitetet med hver 16 procent. De studerende kommer også hurtigere gennem deres studier.¹²⁶ Der er fra 2003 til 2010 sket en fordobling af ph.d.-optaget, så det årlige optag nu er på 2.400 ph.d.-studerende, og ph.d.ernes beskæftigelsesfrekvens er trods de senere års lavkonjunktur helt oppe på 94 procent. Sektoren har også fået lidt mere handlefrihed. I 2012 har universiteterne således for første gang siden indførelsen af optagelseskvoter kunnet fravige pladsfordelingen mellem kvote 1 på 90 procent og kvote 2 på 10 procent efter konkret faglig begrundelse. Vigtigt for universiteternes planlægning af både forskning og undervisning er også, at regeringen med finanslovsforslaget for 2013 har lagt op til en økonomisk flerårsaftale 2013-15, så den samlede bevilling på godt 8.366 mia. årligt er fastholdt på trods af globaliseringspuljens bortfald med udgangen af 2012. Endelig er der sket en deregulering af universiteternes udviklingskontrakter, idet regeringens fire overordnede mål – bedre kvalitet, bedre sammenhæng, hurtigere færdiggørelse og øget innovationskapacitet – herefter suppleres af det enkelte universitets tre-fem selvvalgte mål, f.eks. antal undervisningstimer, mindre frafald og bedre beskæftigelsesfrekvens for færdiguddannede.

¹²⁶ Se Uddannelsesministeriets opgørelse pr. 13.7.2012, den årlige statistikpublikation ”SU-støtte og SU-gæld 2010” og ministeriets pressemeddelelser 13.1., 3.3., 25.8. og 26.8.2012.

Et tilbagevendende problem gennem de senere år har været reduktionen i universiteternes undervisningstimetotal.¹²⁷ Men selvom taxametret sidste år blev hævet med over 4.000 kr. pr. årsstuderende, blev KU's undervisning på dansk reduceret med 35, på filosofi med 28 og på bachelordelen af historie med 56 undervisningstimer.¹²⁸ De studerendes semestre blev ganske vist udvidet fra 12 til 14 uger, men ifølge *Politiken* er det på nogle studier sket ved at indregne to undervisningsfrie uger, jf. et referat fra et studienævnsmøde på Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab. Denne beretning om "semestersminke" fik Studenterrådet til at erklære sig "harmdirrende" i en pressemeddelelse, men dekan Ulf Hedetoft afviste kategorisk, at Humaniora forsøger at føre nogen bag lyset. Rigsrevisorerne fremsatte dog lige før semesterstart efteråret 2012 en skarp kritik af det lave undervisningstimetotal på "i gennemsnit 8 timer om ugen på bacheloruddannelsen og 5 timer om ugen på kandidatuddannelsen" og fandt "at der er risiko for, at der ikke tilbydes en heltidsuddannelse".¹²⁹ Det fik Jens Oddershede, rektor ved SDU, hvor man som på visse andre universiteter har fastsat en minimumstimegaranti på 12 timer ugentlig på bacheloruddannelserne, til at udtale, at "SDU kan ikke holde til ikke at give den garanti". Morten Østergaard vil desuden fremover sørge for, at antal undervisningstimer og fastansatte undervisere på det enkelte studium "bliver synligt og målbart ... så de studerende kan vælge med åbne øjne".

Den internationale dimension har i den nye regerings tid fyldt pænt i universitetsverdenen, også båret frem af Danmarks EU-formandskab i første halvdel af 2012. Morten Østergaard var således i kraft af det danske EU-formandskab i første halvdel af 2012 forhandlingsleder ved en europæisk ministerkonference i Bukarest 26.-27. april, jf. Bukarest-kommunikéet, der har fokus på tre overordnede temaer: Kvalitetsuddannelser til flere unge, øget erhvervsparathed og styrket studentermobilitet.¹³⁰ Også EU's forsknings- og innovationsministre og to EU-kommissærer har været samlet til et uformelt møde i København 1.-3. februar 2012 for at bane vejen for et nyt stort forskningsprogram, Horizon 2020, med en samlet ramme på godt 600 mia. kr.; her blev der primært fokuseret på samfundsvidenskaberne og humaniora og på at gøre programmet attraktivt for små og mellemstore virksomheder. Som endnu et led i det internationale samarbejde blev der under det kinesiske statsbesøg i Danmark juni 2012 indgået en rammeaftale mellem Uddannelsesministeriet og det kinesiske undervisningsministerium om flere udvekslingsaftaler for studerende, forskere og undervisere samt udvikling af fælles uddannelsesforløb, som afsluttes med både en dansk og en ki-

¹²⁷ Se Uddannelseshistorie 2011 s. 160.

¹²⁸ *Politiken*.dk 26.1.2012 og *Universitetsavisen*.dk 22.2. og 7.3.2012.

¹²⁹ *Politiken* 30.8.2012 1. sektion s. 5.

¹³⁰ Uddannelsesministeriets pressemeddelelser af 2.2., 21.2. og 25.4.2012. Hvert andet år siden 1999, hvor Bologna-samarbejdet blev etableret, har de ansvarlige ministre mødtes og gjort status. Hvert møde er fulgt af et såkaldt kommuniké, der har navn efter den by, hvor mødet blev afholdt.

nesisk grad.¹³¹ Og så er udlandsstipendieordningen blevet evalueret. Evalueringen viser, at de studerende bl.a. værdsætter muligheden for at tage kandidatuddannelser, der ikke findes i Danmark, men beklager sig over svartider på op til 6 måneder.¹³² Uddannelsesministeriet er derfor i gang med at opbygge en såkaldt ”Fast track”-database over godkendte kandidatuddannelser, som giver en kortere sagsbehandlingstid, hvis den studerende vælger en allerede godkendt uddannelse.

Universiteternes indbyrdes konkurrence fik et spektakulært udtryk, da 14 it- og medieforskere, som Aarhus Universitet ville overflytte til Aarhus, samlet forlod DPU og pr. 1.1.2012 blev ansat på Aalborg Universitet medbringende forskningsmidlerne for deres igangværende program ”Medier og it i læringsperspektiv” – med det resultat, at DPU blev drænet for it-didaktisk forskning.¹³³ 20. april 2012 åbnede så ”ForskningsLab: It og LæringsDesign (ILD), AAU København” i Sydhavnen som en afdeling af Institut for Læring og Filosofi og Institut for Kommunikation og Psykologi ved Aalborg Universitet og med professor Birgitte Holm Sørensen som leder. Afdelingen udbyder bl.a. mastermoduler i fag og it, projektledelse i skoleudvikling og kandidatuddannelse i it, læring og organisatorisk omstilling. Ved åbningen nævnte dekan ved Aalborg Universitet Lone Dirckinck-Holmfeld, at ”det, som forskergruppen kan, er guld værd”, nemlig en særlig humanistisk, skandinavisk tilgang til it og læring.

Og rokaderne fortsætter. Fra 2012 er DPU som nyt institut for Uddannelse og Pædagogik under Aarhus Universitet på Campus Emdrup organiseret i to nationale centre og op til 12 forskningsprogrammer, ledet af forskningsprogramledere, hvis arbejdsopgaver i ikke ringe omfang kan ses som en uddelegering af institutlederens funktioner og omfatter alt fra forskningsledelse til ansvar for programmets økonomi.¹³⁴ På Københavns Universitet er pr. 1. januar 2013 de fire fakulteter inden for naturvidenskab og sundhed fusioneret til to nye superfakulteter.¹³⁵ Al biologi er herefter samlet i det såkaldte NAT-LIFE-fakultet, mens det sundhedsvidenskabelige og det farmaceutiske fakultet er samlet i Det Medi-

¹³¹ Uddannelsesministeriets pressemeddelelse 16.6.2012.

¹³² Publikationen ”Evaluering af udlandsstipendieordningen 2011” er udarbejdet af Styrelsen for Videregående Uddannelser og Uddannelsesstøtte og udgivet 2012. Udlandsstipendieordningen, der er en udmøntning af globaliseringspuljen 2006, trådte i kraft 1. juli 2008 og reguleres af SU-loven. Stipendiet, der kan anvendes til hel eller delvis betaling af undervisningsafgift i udlandet ved meritgivende studieophold på mellemlange og lange videregående uddannelser, kan deles op i mindre portioner, men dækker samlet maksimalt 120 ECTS. Uddannelsesministeriets pressemeddelelser 25.1. og 7.3.2012.

¹³³ Folkeskolen.dk 7.3., 8.3. og 25.4.2012.

¹³⁴ Skrivelse af 23.12.2011 fra institutleder Hanne Løngreen til alle ansatte på DPU. De to centre er Center for Strategisk Uddannelsesforskning og Nationalt Center for Kompetenceudvikling; De to centerledere Niels Egelund og Bjarne Wahlgren fortsætter. Se også Uddannelseshistorie 2011 s. 163-64.

¹³⁵ Uniavisen.dk 19.9. og 15.12.2011 og Politiken.dk 20.9.2011. Se også Uddannelseshistorie 2011 s. 159-64.

cinske Fakultet, der også varetager dele af veterinær-området. Charlotte Rønhof, forsknings- og uddannelsespolitisk chef i DI, betegnede sammenlægningen som en konstruktiv forlængelse af den tidligere universitetsreform fra 2007, da Danmarks Farmaceutiske Universitet og Den Kongelige Veterinær- og Landbohøjskole begge blev fakulteter på KU, mens Studenterrådet reagerede med en pressemeddelelse, der advarede KU-ledelsen imod at ”lave en Aarhus”, jf. ovennævnte mediegruppens overgang til Aalborg Universitet.

Et nyere kvalitetssikringsmetode ”peer review”, dvs. forskerbedømmelse af kollegers publikationer, har i de senere år bredt sig på de videregående uddannelser; således udgav danske universiteter i 2010 mere end 20.000 peer reviewede forskningspublikationer. Oftest bidrager fagfællebedømmelsen til at højne kvaliteten, men der findes også eksempler på, at processen er gået galt. Det forhold er lektor Sune Auken ved Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab på Københavns Universitet og Bertil F. Dorch, leder af Forskerservice ved Københavns Universitets Biblioteks- og Informationsservice, KUBIS, ved at belyse i en undersøgelse med arbejdstitlen ”Fagfælde? Når peer review går galt”.¹³⁶ Det er således ofte et problem, at reviewerne er anonyme. Godt nok giver det en bedømmer mulighed for at udtrykke sin ærlige mening uden at måtte frygte for represalier, men anonymiteten kan også udnyttes af bedømmeren til at komme med en urimelig eller tendentiøs kritik, uden at vedkommende behøver at forsvare sit standpunkt. Også konkurrenceforhold mellem kolleger kan påvirke bedømmelsen, f.eks. hvis revieweren har en personlig interesse i, at en bestemt kollega eller et bestemt synspunkt fremmes eller undertrykkes. Det kan ligeledes være vanskeligt at trænge igennem med synspunkter og teorier, der bryder med etablerede antagelser, da reviewet ofte foretages af etablerede forskere. Der er således god grund til ikke kritikløst at tage begrebet til sig.

Universiteter er selvejende institutioner – og så alligevel. Med fremsættelsen af B 64 ønskede LA at styrke det bygningsmæssige selveje for universiteterne.¹³⁷ Baggrunden for beslutningsforslaget var, at universiteterne årligt bruger cirka 20 procent af deres budget på bygningerne, og at bygningsmæssigt selveje vil kunne forenkle og billiggøre bygningsadministrationen. Ved 1. behandlingen påpegede Morten Østergaard bl.a., at universiteterne allerede ifølge universitetslovens § 30 havde mulighed for at overtage egne bygninger, men også kunne leje dem af staten via statens ejendomsforvaltning, den såkaldte SEA-ordning, der kan være attraktiv for nogle, idet bygningssejle indebærer tunge administrative opgaver og en øget økonomisk risiko for det enkelte universitet. Beslutningsforslaget gik herefter i udvalg.

¹³⁶ Universitetsavisen.dk 14.3.2012. Se også Uddannelseshistorie 2011 s. 164.

¹³⁷ B 64 Forslag til folketingsbeslutning om bygningsmæssigt selveje for universiteterne. Fremsat 30.3.2012 af Mette Bock (LA), Simon Emil Ammitzbøll (LA), Merete Riisager (LA), Anders Samuelsen (LA). Ved 1. behandling 11.5.2012 henvist til udvalg.

Personssagerne breder sig i universitetsverdenen, hvor Uddannelsesministeriet viderefører det skærpede tilsyn med Københavns Universitet efter Penkowa-skandalen.¹³⁸ Et internationalt ekspertpanel har gennemgået Milena Penkows forskning og konkluderet, at der i 15 videnskabelige artikler fra de seneste 12-13 år foreligger ”begrundet mistanke om bevidst uredelighed”. Fire af de 15 artikler indgik i hendes doktorafhandling og er derfor vurderet af UVVU (Udvalgene vedr. Videnskabelig Uredelighed), der har konstateret to tilfælde af ”alvorligt brud på god videnskabelig praksis”.¹³⁹ Også Aarhus Universitet kan skabe sager, denne gang om ytringsfrihed, idet dekan Mette Thunø gav den tyskfødte Linda Maria Koldau, professor i Musikvidenskab ved Aarhus Universitet siden 2009, en såkaldt påtænkt advarsel, fordi hun juni 2010 i en kronik i *Politiken* havde kritiseret det faglige miljø som præget af ”påtvunget overfladiskhed, hvor studerende er blevet til folkeskoleelever, og hvor faglig viden og dybde er erstattet af tomme ord om tværfaglighed”.¹⁴⁰ Ledelsens advarsel blev i pressen stærkt kritiseret, idet man fandt den ”uforenelig med europæiske oplysningsidealer”. 21. februar 2012 gik ombudsmanden ind i sagen, men Linda Maria Koldau valgte alligevel at sige sin stilling op. Hertil kommer så spionanklagen mod Timo Kivimäki, finsk forsker, fra 2010 professor på Det Samfundsvidenskabelige Fakultet ved Københavns Universitet og ansat på universitetet siden 1999.¹⁴¹

Endvidere har Rådet for Erhvervsakademiuddannelser og Professionsbacheloruddannelser pr. 1. maj 2012 som ny formand valgt Børne- og Kulturdirektør i Næstved Kommune Per B. Christensen. Han afløser Niels Fog, som har været formand i rådets første fireårige periode.¹⁴²

Det har alt i alt været et broget år for universiteterne, hvor mange kræfter har været brugt på finansieringsproblemer, og hvor det har knebet med at få de senere års taxameterforhøjelser omsat til undervisning.

¹³⁸ Uniavisen.dk 1.11.2011 og 17.4.2012.

¹³⁹ Rapporten ”Investigation into the research of Milena Penkowa” udarbejdet af fem internationale eksperter, blev offentliggjort ved et pressemøde 7.8.2012. *Politiken* 8.8.2012, 1. sektion s. 5. Universitetsavisen.dk 29.8.2012.

¹⁴⁰ *Politiken*.dk 15.2.2012.

¹⁴¹ Timo Kivimäki blev idømt fem måneders fængsel ved retten i Glostrup for overtrædelse ad den såkaldt milde spionparagraf bl.a. for at have haft til hensigt at overdrage ”lister med studerende”. Da Kivimäki ikke havde råd til at anke sagen, blev han efter at have været suspenderet siden januar 2011, hvor universitetet blev bekendt med sigtelsen, afskediget fra sin stilling som professor ved Institut for Statskundskab. Universitetsavisen.dk 15.6.2012.

¹⁴² Uddannelsesministeriets pressemeddelelse 11.5.2012. Se også Uddannelseshistorie 2008 s. 205.

Øvrige forslag mv. 2011-12

Af pladshensyn er resumeer og procesdata ikke medtaget i dette års artikel. Interesserede læsere henvises til <http://www.ft.dk/Dokumenter.aspx>.

L 132 Forslag til lov om *ændring af lov om ændring af lov om betaling for visse uddannelsesaktiviteter i forbindelse med lov om en aktiv beskæftigelsesindsats m.m. (Ophævelse af revisionsklausul)*.

L 79 Forslag til lov om *ophævelse af lov om Teknologirådet og om ændring af lov om Det Ethiske Råd. (Ændring som følge af nedlæggelse af Teknologirådet)*.

L 99 Forslag til lov om *ændring af lov om indhentelse af børneattest i forbindelse med ansættelse af personale m.v. og folkeoplysningsloven. (Udvidelse af børneattestordningen)*.

L 157 Forslag til lov om *ændring af forældreansvarsloven, retsplejeloven og lov om Det Centrale Personregister. (Ændringer som følge af evalueringen af forældreansvarsloven)*.

B 62 Forslag til folketingsbeslutning om *større ledelsesbeføjelser til skoleledelserne*.

Signe Holm-Larsen (f.1939). cand.pæd. i fransk. Tidligere lærer, fagkonsulent, skoledirektør og fagredaktør for sprog og pædagogik ved Danmarks Nationalleksikon. Chefredaktør på Kroghs Forlag 2001-2007; herefter redaktør ved Dafolo indtil 2012. Egen konsulentvirksomhed vedrørende pædagogiske spørgsmål. Forfatter til bl.a. almen-pædagogiske værker samt undervisningsmaterialer i fransk og latin.